

ЖАҢАШЫЛ ПЕДАГОГ МІНБЕРІ

Республикалық
ғылыми-педагогикалық
әдістемелік журналы

28(11)2022 жыл

Рахметова Марфуга Насипкереевна
Атырау облысы, Білім беру басқармасының
"Облыстық арнайы мектеп-интернаты" КММ
Тәрбиеші

Жаңашыл педагог мінбері

**РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ -
ПЕДАГОГИКАЛЫҚ, ӘДІСТЕМЕЛІК
ЖУРНАЛЫ**

Шығарушы және меншік иесі:

«Алтын арай» ЖК

Бас директор

Тілеубергенова Раушан Аппазқызы

Бас редактор

Альжанова Алтынай

Шеф редактор

Сұлтанхан Қайнарбек

Тілші менеджер

Бертаева Сымбат Ератханқызы

Журнал ҚР Ақпарат және Қоғамдық даму
министрлігінде 30.09.2021 ж тіркелді.
Тіркеу куәлігі: №KZ64VPY00040878

Журналда жарияланған материалдарды
редакция келісімінсіз көшіріп басуға
болмайды. Редакцияның жазбаша рұқсаты
алынуы тиіс. Журналда жарияланған
мақала, сұхбат авторларының пікірі
редакция көзқарасын білдірмейді.

Журнал екі айда 1 рет жарық көреді.

Таралымы 1000 дана

Редакция мекен жайы:

Түркістан облысы, Түркістан қаласы

1 мөлтек аудан Самал, №10 үй

Байланыс телефондары:

8 747 574 50 89

8 702 241 241 7

**ҚАЗАҚ БАСПАСӨЗІ ТАҒЫ DA БІР
БАСЫЛЫММЕН ТОЛЫҚТЫ!
ЖАҢАШЫЛ ПЕДАГОГ МІНБЕРІ
ЖУРНАЛЫ ҚАЗАҚСТАН
ПЕДАГОГИКАСЫНА ҚОСЫЛҒАН ЖАҢА
ЖУРНАЛ, ЖАҢА ЛЕП! ЕЛІМІЗДІҢ
БАРЛЫҚ АЙМАҚТАРЫНА ТАРАЛАТЫН
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ БАСЫЛЫМ.**

Жаңашыл педагог мінбері журналы педагогтардың заманауи бағыттағы жана білім деңгейі мен тәжірибелерімен әдіс алмасып бөлісетін басылым. Заман ағымына сай көшке ілесе білім саласында да көптеген өзгерістер болуда. Еліміздің бүгінгі мен ертегі өскелең ұрпақ еншісінде. Ал осы ұрпақты бүгінгі таңда жан-жақты, терең білімді, интеллектуалдық деңгейі жоғары, өз бетімен ізденуге қабілетті етіп қалыптастырудың бірден-бір жолы – оқушыны шығармашылыққа жетелеу. Бұл мұғалімнен терең біліктілікті қажет етеді. Себебі шығармашыл ұстаз ғана шығармашыл тұлғаны қалыптастыра алады. Бүгінгі қазақстандық мектептерге қоғамның қарқынды дамуына ілесе алатын, заман талабына сай ойлайтын, ғылыми-әдістемелік білімі жеткілікті, педагогика мен психологияны терең меңгерген ізденімпаз мұғалім қажет. Бұл мұғалімнің кәсіби шеберлігінен көрінеді. Басқаша айтқанда, білім беру үдерісі мұғалімнің дайындық деңгейі мен мамандық сапасына үлкен талап қояды. Ол мұғалімнің өзін-өзі дамуына, өзіндік білім алуына және өздігінен шығармашылық түрде қызметтерін іске асыруға мүмкіндік береді. Мұғалім – бүгінгі оқушы – ертегі қоғамның, елдің тірегі өмірге дайындаушы. Бұл мамандықтың құндылығы да осында деп түсінеміз.

Құрметті ұстаздар жана бағытқа сай ұстаздықтың жоғары мінберінен көріне беріңіздер!

Токпанова Зульфия Амангелдиевна
Ақтөбе облысы Ақтөбе қаласы Жанақоныс
№35 "Балбұлақ" балабақшасы МКҚК
Тәрбиеші

Мектепке дейінгі білім беруде дидактикалық ойындар арқылы баланың танымдық әрекетін арттыру

Тәрбиеші жұмысының маңызды бағыттарының бірі - баланың танымдық белсенділігін дамыту, өйткені бұл балалардың қызығушылығын, ақыл-ой қызығушылығын дамытады және олардың негізінде тұрақты мүдделерді қалыптастырады. Мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық дамуы негізінен ойын барысында жүреді. Дидактикалық ойынның мәні - балалар өздері ұсынған ақыл-ой мәселелерін ойын-сауық түрінде шешеді, белгілі бір қиындықтарды жеңе отырып, өздері шешім табады. Бала ақыл-ой тапсырмасын практикалық, ойын ретінде қабылдайды, бұл оның ақыл-ой белсенділігін арттырады.

Ойын - мектеп жасына дейінгі балалардың ең сүйікті және табиғи кәсібі. Тәрбиешінің мақсаты - ойынды балалар өмірінің мазмұнына айналдыру, мектеп жасына дейінгі балаларға ойын әлемінің алуан түрлілігін ашу.

Ойын мектепке дейінгі мекемеде болған кезінде мектеп жасына дейінгі балалармен бірге жүреді. Көңілді дөңгелек би ойындары, сюжеттік және сағаттық ойыншықтары бар ойындар таңертең көңіл-күйді көтереді, балаларды жақындастырады, ата-аналармен қоштасу сәттерін ұмытып кетуге көмектеседі. Еркін ойын іс-әрекетінде бала өзіне жаңа, кейде күтпеген ақпарат алады, өзінің іс-әрекеттері мен айналасындағы әлем құбылыстары арасында практикалық байланыс орнатады, өзіндік жаңалық ашады.

Дидактикалық ойындар - бұл балаларды белсенді оқыту әдісі болып табылатын арнайы білім беру ойындары түрінде оқыту әдісі. Дидактикалық ойындардың негізі баланың танымдық саласын дамыту болып табылады. Ойын таңдағанда баланың жасын, оның білім деңгейін, сондай-ақ көңіл-күйі мен әл-ауқатын ескеру қажет. Дидактикалық ойындардың көмегімен бала білім алады және қажетті жаңа ақпарат алады. Мектеп жасына дейінгі балалар үшін ойын-бұл іс-әрекеттің жетекші түрі, соның арқасында олар жан-жақты дамиды, айналаға көзқарасы орнап, қызығушылығы артады. Ол барлық нәрсені есте сақтайды, барлық психикалық процестер біртіндеп дамып, жеке сипаттамалары қалыптасады.

Дидактикалық ойындардың құндылығы - олар білім беру мақсатында жасалады. Оларды қолдану арқылы неғұрлым берік және саналы білімге, Дағдылар мен қабілеттерге қол жеткізуге болады. Бәсекелестік рухы ойлау процестерін жеделдетеді, танымдық белсенділікті тудырады, сезімдерді қуаттайды, күшті эмоционалды тәжірибеге әкеледі. Интеллект дамиды, Міндеттерді өз бетінше шешу қабілеті дамиды.

Дидактикалық ойын әр түрлі педагогикалық мәселелерді мектеп жасына дейінгі балалар үшін қол жетімді ойын түрінде шешуге мүмкіндік береді.

Дидактикалық ойындарды өткізу мыналарды қамтиды:

-балаларды ойын мазмұнымен, ойын барысында қолданылатын дидактикалық материалмен таныстыру.

-ойын барысы мен ережелерін түсіндіру, мұғалім балалардың ойын ережелеріне сәйкес мінез-құлқына, ережелерді қатаң орындауға назар аударады.

-ойын әрекеттерін көрсете отырып, мұғалім балаларға әрекетті дұрыс орындауға үйретеді.

-ойындағы мұғалімнің рөлін анықтау, оның ойыншы ретінде қатысуы, ойынға қатысу, мұғалім ойыншылардың әрекеттерін басқарады.

-ойынды қорытындылай келе, ойын соңында мұғалім жеңіске жету жолы қиындықтарды, назар мен тәртіпті жеңу арқылы ғана мүмкін болатындығын баса айтады.

Дидактикалық ойындардың түрлері:

Ойлауды дамыту үшін.

Зейінді дамыту үшін.

Қабылдау мен есте сақтауды дамыту үшін.

Сөйлеуді дамыту үшін.

Осылайша, дидактикалық ойындар мектепке дейінгі мекемелердің жұмысында үлкен орын алады. Олар сыныпта және балалардың тәуелсіз іс-әрекетінде қолданылады.

Оқу құралы ретінде дидактикалық ойын сабақтың ажырамас бөлігі бола алады. Бұл білімді игеруге, шоғырландыруға және танымдық іс-әрекет әдістерін игеруге көмектеседі. Балалар

заттардың белгілерін игереді, жіктеуді, жалпылауды, салыстыруды үйренеді. Дидактикалық ойынды оқыту әдісі ретінде қолдану балалардың сабаққа деген қызығушылығын арттырады, зейінді дамытады және бағдарламалық материалды жақсы игеруді қамтамасыз етеді. Бұл ойындар әсіресе сабақтарда басқалармен танысу, ана тілін үйрету, қарапайым математикалық ұғымдарды қалыптастыру үшін тиімді.

Ойынның құрылымдық элементі-бұл балалар ойын іс-әрекетінде жүзеге асыратын ойын тапсырмасы. Екі тапсырма - дидактикалық және ойын - оқыту мен ойынның өзара байланысын көрсетеді. Дидактикалық ойындағы сабақтарда дидактикалық мәселенің тікелей қойылымынан айырмашылығы, ол ойын тапсырмасы арқылы жүзеге асырылады, ойын әрекеттерін анықтайды, баланың міндетіне айналады, оны шешуге деген ықылас пен қажеттілікті оятады, ойын әрекеттерін белсендіреді. Дидактикалық тапсырманың болуы ойынның тәрбиелік сипатын, оқу мазмұнының мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық іс-әрекет процестеріне бағытталуын баса көрсетеді.

Ойындардың өзіндік классификациясын қарастыра, мен келесі ойын түрлерін ұсынамын:
-Ойын - саяхаттар. Олар нақты фактілерді ерекше жұмбақ, қызықты арқылы көрсетеді. Ойында, ойын әрекеттерінде болып жатқанның бәрі балаға жақын болады, оны қуантады. Бұл ойындардың мақсаты-әсерді күшейту, танымдық мазмұнға ерекше ерекше көрініс беру, жиі байқалмайтын нәрсеге назар аудару. Саяхат ойындары назар аударуды, байқауды, ойын тапсырмаларын түсінуді күшейтеді.

-Тапсырма ойындары. Мазмұны мен ұзақтығы қысқа. Олар заттармен, ойыншықтармен, ауызша нұсқаулармен ("сақиналарды үлкендігіне қарай жайыңыз", "себетке барлық қызыл заттарды жинаңыз" және т. б.) әрекет етеді.

-Ойын ұсыныстар. Олар балаларға міндет қояды және жағдай немесе жағдайға байланысты кейінгі әрекетті түсінуді және оны орындауды талап ететін жағдай жасайды. Мұндай ойындардағы ойын тапсырмалары «Не болар еді...?» немесе «Мен не істер едім?»

-Ойындар-жұмбақтар. Жұмбақтардың басты ерекшелігі - логикалық тапсырма, оны болжау керек күрделі сипаттама. Шешу балалардың ақыл-ойының дамуына ықпал ететін талдау, жалпылау қабілетін дамытады, ойлау, қорытынды жасау, қорытынды жасау қабілеттерін қалыптастырады.

-Ойындар-әңгімелер (Диалогтар). Әңгіме ойынының негізінде тәрбиешінің балалармен, балалардың бір-бірімен қарым-қатынасы жатыр. Танымдық мазмұны бетінде жоқ, оны табу, алу, ашу керек. Нәтижесінде бір нәрсе біліңіз. Әңгіме ойыны тәрбиешінің сұрақтарын, балалардың сұрақтары мен жауаптарын тыңдау және есту қабілетіне, зейінді шоғырландыруға, айтылғанды толықтыруға, пікір білдіруге тәрбиелейді.

Дидактикалық ойын оқу және тәуелсіз ойын әрекеті арасындағы байланыс ретінде қолданылуы керек. Әр ойында бар ойын жағдайлары балалардың өздері елестететін жағдайларды жасаудың мысалы болып табылады.

Оқыту практикалық және ойын іс-әрекеті жағдайында, балалардың ерте алған білімі оларға қажет болатын жағдайлар жасалған кезде тиімді болады, өйткені олар практикалық мәселені шешуге көмектеседі, сондықтан оларды оңай және тез үйренеді.

Әдебиеттер:

1. Балабақшадағы дидактикалық ойындар және мектеп жасына дейінгі балаларға сенсорлық білім беру жаттығулары / ред.Л. А. Венгер. – М., 1978. – 110с.
2. Калмыкова З.И. оқыту және оны диагностикалау әдістерін құру принциптері.-М., 1975.
3. Айдашева Г. А. Мектепке дейінгі жеке тұлғалар педагогикасы / Г. А. Айдашева.

Қаймарова Айбаш Нұрбүлдігана
Қазақстан, БҚО, Тасқала ауданы, Меркезе ауылы
Ұлттық Қазақстан облысы ақылдігі білім басқармасының
Тасқала ауданы білім беру бөлімінің "Меркезе" мектебі -
бөлімшесі - балалық жасөспірімдер КММ
Физика пәні

Физика сабағында ағылшын тіліндегі терминдерді қолдану арқылы оқушылардың мәтінге қызығушылығын дамыту

Бүгінгі таңда ақпараттық және коммуникативтік құзыреттілікпен қатар, көпмәдениеттілік те жаһандық білім беру қауымдастығының тануына білім беру саласының негізгі құзыретті әрі жаһандық білім кеңістігін қалыптастырудағы басты бағыттарының бірі болып саналады. Сондықтан біз де өз еліміздің қарқынды дамып, өркениеттен артта қалмауы үшін ағылшын тілін меңгеріп, қолдана алуымыз қажет. Секунд сайын әлемде ақпарат жаңарып, түрлі ақпараттық технология дамып отырады, жасанды зерде сияқты адамзатқа үлкен бәсекелестік туындайтын ғылым әлемі ағылшын тілінде дамуда. Бірнеше тілде еркін сөйлеумен жаңа білетін мәнін бәсекете қабілетті тұлғаға болып табылады.

Осы ретте, елбасы Н.Ә.Назарбаевтың: «Қазір біз балаларымыз қазақ тілімен қатар орыс және ағылшын тілдерін де белсенді меңгеру үшін жағдай жасауға шаралар қабылдап жатырмыз. Үштілділік бағдарламаны мемлекеттік деңгейде ынталандырылуы керек», – деген болатын 2012 жылы 14 желтоқсандағы жолдауында.

Үш тұғырлы тіл саясатын дұрыс түсініп, балаларымыз қазақ тілімен басқа да тілдерді үйреніп, қолдануға жағдайлар жасауымыз керек. Біз мемлекеттік тілді дамыта отырып, орыс тілі мен ағылшын тілін қажетін ұғынуымыз қажет. Қазіргі уақытта мектептерімізде ағылшын тілі бастауыш сыныптардан бастап оқытылады. Бұл, өте дұрыс мақұлданып отыр. Себебі, бала ертерек тілді базалық деңгейде меңгере алса, болашақта кәсіби деңгейде үйреніп алуына мүмкіндігі болады. Бүгінде мектеп бағдарламасынан ағылшын тілін еркін меңгерген көптеген мектеп бітірушілер шет елдерде оқу орындарында білім алып, тәжірибе жинақтауда.

Мына ақпараттық технологияның секунд сайын жаңарған заманында үш тілді қатар меңгеру бұл біз үшін, ұрпақ үшін баға жетпес құнды нәрсе. Біз тәрбиелеткен балалар өміріне қажетті білімді алуға, оны өмірде қолдануға және өмір бойы өз білімін толықтырып отыруға дайын болуы керек. Осы жолда оқитұғын деңгейлік оқыту және жаратылыстану математика пәндерін көптілді оқыту бағдарламаларының маңызы зор. Деңгейлік оқыту бағдарламаның басым бөлігі сындарлы оқыту теориясы негіздерін және оқушыға нені оқыту керек, не үшін оқыту керек, қалай оқыту керек теориясын қуаттайды. Ұсынылған жеті модуль өзара бір-бірімен тығыз байланысты, олардың әрқайсысын жеке бөліп қарастыру тиімсіз, сабақ барысында бұл модульдерді өзара байланыстыра қолдану дұрыс нәтиже беретіні анық. Жаратылыстану математика бағытындағы пәндерді көптілді оқыту бағдарламасы CLIL технологиясын негізге алады. 90 жылдары Еуропада көптілді дамыту саясатының аясында CLIL әдісі әзірленген. Ақпараттық және коммуникациялық технологиялардың рөлі үнемі артып келеді. Негізгі құзыреттілігін қалыптастыруға CLIL әдісімен (Content Language Integrated Learning) өткізілген ағылшын тілінде оқыту ықпал етеді. Бұл әдіспен оқытудың ерекшелігі, мұнда түрлі оқыту жағдайларда сабақ және оқу мақсаттарының берілген кезеңіне тиісті тілді пайдаланып, сабақты өткізу екі тілде (отандық және шетелдік) жүзеге асырылады.

Өз тәжірибемде көптілді (ағылшын тіл) 9 ай курсым оқып келгеннен кейін физика пәнінде сабақтарымның әр кезеңдерінде ағылшын тілін қолдана бастадым. Әуелгі уақытта сабақтың ұйымдастыру кезеңдерінде, оқушылардың жұмыстарына баға беру кезінде ағылшын тіліндегі Good morning, students. Sit down, please. - Who is on duty today?

- Who is absent today? - all are present. - How do you do? I hope that you are fine! - Are you ready for this lesson? That's great! сияқты сөздерден бастадым.

«Physics» 8.9 сыныптың физика оқулығымен бірге басқа да әдебиеттерді қатар қолданамын. CLIL әдісінің негізгі мақсаты: – оқытушының сөйлесуін азайтып, керісінше студенттердің бір-бірімен сөйлесу дағдысын қалыптастыру. Оқушылар тақырыптардағы физикалық шамалар мен терминдерді жақсы меңгеруі үшін «Сәйкестендіру», «Артығын тап!» . «Жалғастыр», «Ребустар», «Кроссворд» сияқты жеке жұмысқа арналған тапсырмалар орындайды. 8 класстағы температура тақырыбында терминдерді temperature, temperature measurement, methods, temperature scales, crystallization of solids (Kelvin, Celsius), Melting of solids, Temperature of melting Specific heat Amount of heat melting қолданып кроссворд құрастырғымда, оқушылар зор ынтамен тапсырманы орындады. Топтық жұмыстарда суреттер таратып, сұрақтарды ағылшын тілінде

This boy shakes a bottle of water.

Does the speed of water molecules increase or decrease?

How does it affect average kinetic energy?

Does the temperature increase or decrease? Why?

How does internal energy of water in the bottle change? қойғанымда, оқушыларым ағылшын тілі сабағында білімдерін қолданып жауап іздеді. жауап беруге тырысты.

Сондай-ақ сынып жұмысында кейбір есептерді ағылшын тілінде беріп отырдым, мысалға

1. How many kilograms of coal do you need to get 1500 kJ

energy? $q = 30 \text{ MJ/kg}$

2. This is a model of a heating system that uses convection. Water is heated. Then pump sends water to the radiator. How do people heat the water?

3. How many kilograms of materials do you need to get 1500 kJ energy? оқушыларым барынша ойланып орындауға күш салды.

Оқушылардың АКТ құзыреттіліктерін дамыту мақсатында әрі терминдерді қайталау үшін «kahoot» , «Quizlet» бағдарламасын қолдандым, бұл да оқушының қызығушылығын арттыруға өз септігін тигізеді екен. Келесі «Элементар заряд. Кулон заңы. Кернеулік. Потенциал» тақырыптарын меңгеру кезінде оқушыларға термин сөздерді жасырып, латын әріптерін пайдаланып құрастыру сияқты тапсырмаларды топта орындады. Тақырыптың негізгі идеясын оқушылар қазақ тілінде меңгере отырып, негізгі формулаларды ағылшын тіліндегі нұскасымен салыстырады. Қорытындылай келе өскелең ұрпақтың жаратылыстану пәндерін үш тілді меңгеруі, игеруге деген ұмтылысы өте дұрыс. Ағылшын тілі ХХІ ғасырдың тілі. Бұл тіл ғылыммен жаңа ақпараттық технологияны танудың әлемдік деңгейге шығуға апарар жолы. Оқушылардың шет елдердің тіліне қызығушылығын, білімге құштарлығын, танымдық белсенділігін дамыту әрбір мұғалімінің міндеті. Сондықтан ағылшын тілін меңгере білу қазіргі ұрпақтың мақсаты.

Болысбаева Алмагуль Балмухановна
Ақтөбе облысы, Алға ауданы
№3 «Алға» қазақ орта мектебі
Орыс тілі мен әдебиеті

Раздел	Кем я хочу стать, когда вырасту?
Дата: 16.01.23	ФИО учителя: Болысбаева Алмагуль Балмухановна
Класс: 5	Количество присутствующих: 20 Количество отсутствующих: 0
Тема	Джанин Родари «Чем пахнут ремесла?»
Цели обучения	5.1.4.1- определять основную мысль текста на основе вопросов; 5.2.1.1- владеть словарным запасом, включающим синонимы; 5.5.1.2 - использовать существительные и прилагательные, правильно согласовывая по роду, числу и падежу.
Цели урока	определять тему, формулировать основную мысль текста; использовать употребляют в речи синонимы, определять и различать виды имен существительных
Критерии оценивания	Определяет тему и основную мысль текста, указывает и различает виды имен существительных, подбирает синонимы к словам

Ход урока

Этапы урока	Действия педагога	Действия учеников	Оценивание	Ресурсы
Начало урока 2мин	Организационный момент. - Здравствуйте, ребята! Мы пришли сюда учиться, Не лениться, а трудиться Работаем старательно Слушаем внимательно! Актуализация знаний Прием «Инфо□угадайка» Разгадайте загадки. Назовите профессии?	Отвечает на приветствие		Слайды
5мин	Темной ночью, ясным днем Он сражается с огнем. В каске, будто воин славный, На пожар спешит... (Пожарный) Она приучает детишек к порядку, Она проверяет ребячьи тетрадки. Научит детей и писать, и читать, И складывать цифры, и вычитать. (Учитель)	Дескрипторы -просматривает слайды - отвечает на вопросы. -определяет тему урока - участвует в диалоге на заданную	ФО Комментарии и учителя 	Слайды Учебник

	Кто пропишет витамины? Кто излечит от ангины? На прививках ты не плачь Как лечиться, знает (Врач) -Ребята, сегодня мы с вами поговорим о том, что является главным в жизни каждого человека. Даже вы, еще не совсем взрослые, наверное, уже задумывались, кем хотите стать, а именно какую выбрать профессию, ремесло? А ремесло – это и есть профессия, только ремесло-это слово устаревшее, сейчас его в речи употребляют редко, чаще профессия. - Правильно сегодня на уроке мы будем говорить о профессиях.	Записывает число, тему урока		
Середина урока	Изучение нового материала -Ребята, а вы знаете, что итальянский писатель Джанни Родари знает, чем пахнут ремёсла и какого они цвета. Знакомство с творчеством Джанни Родари	Просматривает Видеоролик	ФО Похвала	
3 мин	Сейчас мы прослушаем стихотворение. (Просмотр видеоролика стихотворения)			
5 мин	Слушаем и говорим Ответьте на вопросы: -О чем говорится в стихотворении? -Основная мысль стихотворения? -О каких профессиях говорится в стихотворении? -Как поэт различает людей разных ремесел? - Почему лодырь ничем не пахнет? Тема: у каждой профессии есть свой запах. Основная мысль: автор хотел сказать, что каждая профессия особая по-своему. Прием «Чтение с пометками» Прочитать стихотворение, указать слова, обозначающие профессии, поставить вопросы к именам существительным. Подберите синонимы к словам лодырь, ремесло, блуза? Учимся применять правило! Имя существительное -это самостоятельная часть речи, обозначающая предмет. Отвечает на вопросы кто? что? (Ваш помощник стр.148)	Дескрипторы: -определяет тему текста-1 балл -определяет главную мысль текста-1 балл -отвечает на вопросы по тексту-1 балл Дескрипторы -читает стихотворение-1 балл -находит слова-профессии-1 балл -ставит вопросы к существительным-1 балл -подбирает синонимы-1балл	ФО Комментарии и учителя	Полязычы: Одушевлённые и неодушевлённые существительные – тірі және жансыз зат есімдер. Имена нарицательные и собственные Основные термины и словосочетания: лодырь, сдоба, блуза

	Закрепление новой темы Упр.278 Подберите к данным нарицательным существительным собственные имена существительные и составьте предложения. Прием «Синквейн» Составить синквейн на предложенные профессии	Дескрипторы -подбирает имена собственные -1 балл -составляет предложение- 1балл -правильно составляет синквейн-1 балл	ФО «Взаимооценивание»	Учебник
Конец урока 5мин	Домашнее задание выучить наизусть стихотворение «Чем пахнут ремесла?» Рефлексия «Лестница успеха».	Учащимся предлагается оставить стикер, на определенном уровне лестницы.	Подводят итоги урока	

Байниязова Галия Мухтаровна
Қостанай облысы Амангелді ауданы
Амантоғай жалпы білім беретін мектебі
Математика пәнінің мұғалімі

Жаңашыл ұстаз болу заман талабы

Ұстаз- осы бір ғана сөздің астарында қаншама еңбек, қаншама тер...

Мен бала күнімнен ұстаз болуды армандадым. Өсе келе арманым орындалып, жоғарғы оқу орнына түстім. Оқуды бітіріп, мектепке мұғалім болып қадам бастым.

Мұғалімдік жолына қадам басқаннан бастап менің алға қойған мақсатым- ұстаз болу, жас ұрпаққа сапалы білім беру, артымнан мақтан ететіндей шәкірттерді тәрбиелеу.

Қазіргі дамыған ХХІ ғасырда заман талабына сай білім беру өзекті мәселе. Оқушылармен тіл табысу, заман талабына сай жаңашылдықпен білім беру, білім мен тәрбиені қатар ұстау ол біздің мұғалімдердің міндеті деп білемін.

Мектеп жұмысы мен оқушы жетістіктерін өрістетудегі негізгі тұлға –мұғалім деп Стронг айтқандай, қазіргі таңда оқушыларға қалай оқу керектігін үйретіп жол ашатын,оқушы үніне назар қойып, ішкі уәжін тыңдай алатын ,алға нақты мақсат қоя білетін жанашыл ұстаз болу –ол біздің көшбасшы мұғалім екенімізді айқындайды деп ойлаймын.

« Жаңа мектепке-жаңашыл ұстаз» бола білу үшін психологтер «ұстаным» ұғымын адамның іс-әрекетке тұлғалық бейімділігімен тығыз байланыстырып отыр,ал әлеуметтанушылар оны жеке тұлғаның негізгі құндылығы деп есептеп отыр. Осы айтылған тәмсілден түйетін негізгі ой,мұғалімнің ұстанымы оның көзқарасының қалыптасуына зор ықпал етеді,ал көзқарасы оның белгілі бір шешімдер қабылдауына, соның нәтижесіндегі сыныптағы іс-әрекеттеріне негіз болады деп ойлаймын.

Ал мұғалім ұстанымын нақтылай түсу үшін Пажарестің оқыту сызбаларымен байланыстырып өтсем деп отырмын.Ол оқыту сызбасында ұстаным, көзқарас,шешім,іс-әрекетті нақты атап көрсетті. Бұл айтылған деректен түйетін ой,мұғалімде ұстаным болмаса ,көзқарасы дұрыс бола алмақ емес ,ал көзқарасы болмаса шешім қабылдай алмайды,ал шешім болмаса дұрыс іс-әрекет жасай алмайды деген нақты тоқтамға келіп отырмын.

Заман ағымына қарасаңыз бүгінгі болып жатқан жаңалық оқушылар үшін мүлдем қызықсыз болуы мүмкін, ал біз оқушыларды қалай тандандыра аламыз, жаңашыл ұстаз ретінде баланың таланты мен дарынын қалай аша білеміз деген ой санаға сұрақ болып тұрғаны бәрімізге мәлім. Ол үшін ең басты мақсат мұғалім өзін-өзі өзгертуі қажет деп ойлаймын.Өзін өзгерте алған мұғалім мектептің даму үдерісіне де ,сапалы білім алуға оқу мен оқытуда нақты мақсат қоя алады деген сенімдемін.

Жаңашыл ұстаз болуға апаратын тағы бір қадам дәстүрлі оқытуды сабақта қолданбау, дайын білім беруге негізделген « дәстүрлі» әдіс арқылы алынған білімнің оқушылардың жинақтаған өзге білімдерімен тиімді сіңісе алмайды, біздің оқушыларымыздың жады механикалық есте сақтауға қалыптасқанын ескерсек ,осылай жалғастыру оқушының үстірт білім алу жағдайларына алып келеді деп ойлап отырмын.

Сол себептен жаңашыл ұстаз ретінде айтарым,оқушыларға барлық жағдаяттарды өмірмен салыстыра отырып үйрету және өмірде пайдаға асыра алатын дүниелермен байланыстырып оқыту оқушының жадында мәңгі сақталады деген педагогикалық идея ұсынып отырмын.

«Өзіңе сен ,өзіңді алып шығар,еңбегіңмен ақылың екі жақтап» деп Абай атамыз айтқандай алдыма қойған мақсатқа жету үшін білімімді шыңдап ,мектептің даму үдерісіне өз үлесімді қосқым келеді.

«Жаңа мектепке-жаңашыл ұстаз» болу үшін үздіксіз ізденісте болып бойымдағы бар білгенімді оқушыға дарытсам, асыл қасиетімді шәкірттеріме арнасам, жаңа бағытқа шыңдай білсем, мақсатымның орындалғаны деп білемін.

Мен өзіме, өзімнің алға қойған мақсаттарыма жететініме сенемін және әрекет етемін. Болашақ жас ұрпаққа сапалы білім беру біз мұғалімдердің қолында.

Узакбаева Замзагул Аккалиевна
Маңғыстау облысы, Маңғыстау ауданы, Шетпе кенті
“Нұн Жұбаев атындағы жалпы білім беретін
мектеп”КММ
Көркем еңбек пәні

Заманауи әдіс-тәсілдер арқылы еңбек пәнінен оқушылардың шығармашылық шеберлігін арттыру

Қоғамдағы өмір талабына сай адам - рухани интеллекті, шығармашылық қабілетті болу керек. Сол себепті білім беру жүйесі де қоғам дамуымен байланысты дамып, жетіліп отырғаны анық. Ендеше еліміздің болашағы мен қазіргі кезеңі үшін жас ұрпаққа сапалы білім, жалпы адамдық құндылықтар болып саналатын адамгершілік мұраларды, рухани адамгершілік қасиеттерді бүгінгі ұрпақтың бойына сіңіру маңызды.

Еңбекке баулу пәнінен мектеп оқушылары еңбектің бастапқы әліппесімен танысады. Олардың байқағыштығы, ой-өрісі, шығармашылық белсенділіктері артады. Бала кезден бастап жүйелі түрде еңбек тапсырмаларын орындауға, отбасындағы қажеттілікке көңіл бөлуге, төзімділікке үйренеді.

Сабақта шығармашылық жұмыс түрлерін жүргізгенде жұмыстың басынан аяғына дейін шығармашылық тапсырмалар болуы шарт. Кейбір практикалық тапсырмаларды шығармашылық бұруға болады.

Шығармашылық тапсырмаларды сынып оқушыларының жас ерекшеліктеріне, психологиялық саралығы, шығармашылық қабілетінің даралығына қарап әрі қарай жалғастыруға болады. Бұл оқушының өз бетімен ізденуіне көп әсер етеді.

Көркем еңбек пәнінде оқушылардың шығармашылық шеберлігін арттыру мақсатында оқушыларды шығармашылық баулу үшін заманауи әдіс-тәсілдерді қолданған жөн. Сабағымда жаңартылған білім мазмұнына сай тиімді әдіс-тәсілдерді қолдана отырып, кесте тігу және бисермен кестелеу, коқыс қалдықтарынан тұрмыс-тіршілікке қажетті заттарды жасауды үйретемін. Сабақта алған білім мен білік дағдыларын, өмірде қолдана білуге, шығармашылық шеберлігін арттыруға көмек беремін.

Менің мақсатым - жастарға қазақтың ұлттық қолөнерін дәріптеу, қалдық заттардан, ескі іске аспайтын заттардан жаңа нәрсе ойлап тапқызу. Халықтың өнерлерін заманауи бағытта рухани жаңғырту, арқылы жастарды тәрбиелеу.

Қазір ХХІ ғасыр не керектің бәрі дүкенде сатылымда бар. Оқушыларды коқыс қалдықтарынан тұрмыс-тіршілігімізге қажетті заттарды өз қолдарынан заманауи технологияларды тиімді пайдалана отырып жасауа үйретемін. Сонда оқушылардың шығармашылық шеберліктері арта түспек. Сол кезде оқушылар дайын дүкендегі заттарды сатып алуға құмарланбайтын болады. Оқушылар өздерінің жасаған өнімдерінің нәтижесін көріп қуанады. Көп оқушылар өздерінің жасаған заттарын көріп таңқалуы мүмкін. Тіпті оқушылардың жұмыстарын көргендер «О, бұл аса дарынды, талантты, қабілетті баланың жасағаны ғой!» -деп те, таң қалып жатады. Біз баланы тек қабілет дамытудың тәсілдерімен қаруланбай, шығармашылық жұмыстың орындату арқылы таланттарын одан әрі дамытуымыз керек. Оқушылардың бірдей бұйым жасауы олардың шығармашылық іс-әрекеті. Жұмыс барысында оқушы игерген білімін, іскерлігін, әдістерін өзінше дербес түрде қолданады. Уақыт талабына сай оқушының шығармашылық қабілетін дамытуда әр түрлі әдіс- тәсілдерді қолдануға болады. Ой шапшаңдығын, сөз байлығын дамытуда жасаған затқа сәйкес өлең шумақтарын құрастыруда бала екі-үш буынды сөздерге ұйқас сөздер тауып, өлең шығарады. Оқушы өзінің жетістігін көріп қуанады. Педагогика саласындағы оқыту әдістерін түгел дерлік еңбекке баулу сабақтарында өз орнымен пайдаланып, сабақтың мазмұнын арттыруға болады.

Қазіргі кезде еңбек сабағын оқытуда оқушының еңбек біліктері мен шығармашылық қабілетін дамыту үшін жаңа ақпараттық технологияны пайдалануға да мүмкіндіктер көбеюде. Соған байланысты оқушыға берілетін тапсырмалардың үйренушілік, алгоритмдік, эвристикалық, шығармашылық деңгейлері қолданылады. Шығармашылық деңгейде оқушы құбылысты өз бетінше таңдай келіп, шағын ғылыми шығармашылық тұрғыдан зерттеу жұмысын жүргізуге үйренеді. Бұл әрекет оқушыға «кішкентай жаңалық» ашқанмен бірдей. Осыдан барып баланың бойында танымдық шығармашылық қабілеттері қалыптасады. Білім, білік, дағдылары жетіледі. Еңбек сабағына деген құштарлығы оянады.

Халқымыздың көркем өнер туындысын үйретіп оқушыларды шығармашылыққа жетелеу, қазіргі қарыштап дамыған технология түрлерін тиімді пайдалану арқылы шет мемлекеттерге

таныту, ұлттық брендке айналдыру мақсатында оқушылардың шығармашылық шеберлігін дамыту. Оқушыларға көркем еңбек пәнінен жасаған бұйымдарын ұлттық бренд ретінде танытуына ат салысу, бәсекеге қабілетті жеке тұлға қалыптастыру керек екендігін өз жұмысында дәлелдеп жаза білген.

Сөзімді қорытындылай келе, баланың дене қимылын, сезімдерін, эстетикалық талғамын, ақыл-ой өрісін дамыту, яғни жеке тұлғаны дамытудың құралы болып табылады.

Балаларды өзіне-өзі қызмет етуге баулу бірінші сыныптан басталады. Келесі сыныпта оның мазмұны күрделене түседі. Балалар шаруашылық, тұрмыс еңбегіне бейімделеді, қажетті іскерліктері дамиды. Еңбектің бұл түрі отбасы тәрбиесімен ұштастырылып отырады.

Шорабекова Айгуль Садуахасқызы
Түркістан облысы, Шардара ауданы, Ш.Уәлиханов
атындағы жалпы орта мектеп
География пәні мұғалімі

География сабағындағы тиімді әдіс-тәсілдер

Географияны оқыту тәжірибесінде сабақ, дәріс, практикум, экскурсия, конференция, қосымша факультативтік сабақтар арқылы оқыту түрлері және келесі тәсілдер кеңінен қолданылады: әңгімелесу, сұхбат, кітаппен жұмыс істеу, бақылау, эксперимент, экрандық оқу құралдарын пайдалану, тәжірибелік жұмыс, жоба, зерттеу жұмыстары. Сонымен қатар қазіргі кезде сабақтарда модельдеу әдісін, модель құрастыру әдістері кеңінен қолданылады.

Оқу үдерісінің тиімділігін арттыру көп жағдайда сабақ барысында оқушылардың танымдық белсенділігін дамытатын және оқу үдерісін күшейтетін оқыту түрлері мен тәсілдеріне байланысты. Қазіргі заманымыздың ағымындағы мұғалімнің үздіксіз кәсіби дамуы жылдам өзгеріп жатқаны әлемнің талабы деп білемін. Өйткені, қазіргі заманда елдің бәсекеге қабілеттілігі оның азаматтарының парасаттылығымен анықталады, сондықтан білім беру жүйесі болашақтың талабына сәйкес дамуы тиіс. Осыған байланысты ұстаздар алдында оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жаңартып отыру және технологияларды меңгеру, оны тиімді қолдана білу міндеті тұр. Ендеше, білім беру мазмұнын жаңарту – заман талабы. Білім беру бағдарламасының негізгі мақсаты – білім мазмұнының жаңаруымен қатар, критериялы бағалау жүйесін енгізу және оқытудың әдіс-тәсілдері мен әртүрлі құралдарын қолданудың тиімділігін арттыру болып табылады.

Білім бере отырып, тиімді жолмен жаңа заман тұлғасын қалыптастыру әр ұстаздың мақсаты екені анық. Білім мазмұнын жаңартудың ғылыми негізіне оқушы белгілі бір қажетті біліктер мен дағдылардың иесі, оқу әрекетінің субъектісі, әр түрлі мәдениеттер мен өз көзқарасы тұрғысынан білімді, сауатты, өз ойын дұрыс әрі шебер жеткізе білетін, мәдениетті тұлға.

Сыни ойлау – ашық қоғам негізі. Сыни ойлау деген – әр жеке тұлғаның кез – келген жағдайдағы мәселені ойлап, зерттеп қорытып, өз ойын еркін ортаға жеткізе алуы. Сыни тұрғыдан ойлау, өзіндік, жеке ойлау болып табылады. Ол – өз алдына сұрақтар қойып және үнемі оларға жауап іздеу, шешімін табуды қажет ететін мәселені анықтау, әр мәселеге байланысты өз пікірін айту, оны дәлелдей алу, сонымен қатар басқалардың пікірлерін дәлірек қарастыруды және сол дәлелдемелердің қисынын зерттеу дегенді білдіреді. Нағыз сабақ – ол әрқашан диалог, іздене, дайындала, үйрене, шәкірттер болашағын ойлай жасалған еңбек пен тәжірибенің бірлігі. Мұғалім қолданатын стратегиялардың бірі - сын тұрғысынан ойлау технологиясы. Технология бойынша әр сабақ үш кезеңнен тұрады:

- қызығушылықты ояту;
- мағынаны ашу;
- ой толғаныс.

Қызығушылықты ояту. Үйрену процесі – бұрынғы білетін және жаңа білімді ұштастырудан тұрады. Үйренуші жаңа ұғымдарды, түсініктерді, өзінің бұрынғы білімін жаңа ақпаратпен толықтырады, кеңейте түседі.

Сондықтан тілдік пәндер бойынша сабақ қарастырылғалы тұрған мәселе жайлы оқушы не біледі, не айта алатындығын анықтаудан басталады. Осы арқылы ойды қозғату, ояту, ми қыртысына тітіркенгіш арқылы әсер ету жүзеге асады. Осы кезеңге қызмет ететін «Топтау», «Түртіп алу», «Ойлану», «Жұпта талқылау», «Болжау», «Әлемді шарлау» т.б. деген аттары бар әдістер (стратегиялар) жинақталған.

Ойлау мен үйренуге бағытталған бұл бағдарламаның екінші кезеңі мағынаны ашу (түсіне білу). Бұл кезеңде үйренуші жаңа ақпаратпен танысады, тақырып бойынша жұмыс істейді, тапсырмалар орындайды. Оның өз бетімен жұмыс жасап, белсенділік көрсетуіне жағдай жасалады. Оқушылардың тақырып бойынша жұмыс жасауына көмектесетін оқыту стратегиялары бар. Соның бірі INSERT. Ол бойынша оқушыға оқу, тақырыппен танысу барысында

V – «білемін», — «мен үшін түсінікті»,

+ - «мен үшін жаңа ақпарат»,

? – «мені таң қалдырады» белгілерін қойып отырып оқу тапсырылады.

INSERT – оқығанын түсінуге, өз ойына басшылық етуге, ойын білдіруге үйрететін ұтымды құрал. Бір әңгіменің соңына тез жету, оқығанды есте сақтау, мәнін жете түсіну – күрделі жұмыс. Сондықтан да, оқушылар арасында оқуға жеңіл-желпі қарау салдарынан түсіне алмау, өмірмен ұштастыра алмау жиі кездеседі. Мағынаны түсінуді жоғарыдағыдай ұйымдастыру – аталған

кемшіліктерді болдырмаудың бірден-бір кепілі.

Үйретушілер білетіндерін анықтап, білмейтіндерін белгілеп сұрауға әзірленеді. Бұл әрекет арқылы жаңаны түсіну үшін бұрынғы білім арасында көпірлер құрастыруға, яғни байланыстар құруға дағдыландырады.

Тақырып туралы ой-толғаныс – бағдарламаның үшінші кезеңі. Күнделікті оқыту процесінде оқушының толғанысын ұйымдастыру, өзіне, басқаға сын көзбен қарап, баға беруге үйретеді. Оқушылар өз ойларын, өздері байқаған ақпараттарды өз сөздерімен айта алады. Бұл сатыда оқушылар бір-бірімен әсерлі түрде ой алмастыру, ой түйістіру, өз үйрену жолын, кестесін жасау мақсатында басқалардың әр түрлі кестесін біліп үйренеді. Бұл үйрену сатысы – ойды қайта түйіп, жаңа өзгерістер жасайтын кезең болып табылады. Әр түрлі шығармашылықпен ой түйістіру болашақта қолданылатын мақсатты құрылымға жетелейді. Осы кезеңді тиімді етуге лайықталған «Бес жолды өлең», «Венн диаграммасы», «Еркін жазу», «Семантикалық карта», «Т кестесі» сияқты стратегиялар әр сабақтың ерекшелігіне, ауыр-жеңілдігіне қарай лайықтала қолданылады. Сабақта оқушыға білім дайын күйінде беріле салмау керек. Мұғалім шеберлігі арқылы баланың білімді игеруге қызығушылығын ояту қажет. Ал ол сұрақ әр түрлі әдіс-тәсілдер арқылы баланың алдына жан-жақты мақсат қойып, іске асыруына жол көрсетеді.

Технологияның басты мақсаты – дамыта оқыту негізінде «Сын тұрғысынан ойлау арқылы оқу мен жазуды дамыту» бағдарламасын іске асыру, балаларға терең білім беру.

Сабақтың мақсаты:

а) қызығушылықты ояту – сұрақ қою;

ә) мағынаны ажырату – жауаптар іздеу, мәселені зерттеу;

б) ой толғаныс – ойлау процесінің ең жоғарғы сатысында мәселені талқылау, яғни үш фазада сабақты бөліп өту, оқыту мен оқу процесін осындай үш сатыда ұйымдастыру.

Сын тұрғысынан ойлауда оқушы болжайды, зерттеп, қорытып, өз ойын жеткізеді, негізін ашады, сұрыптайды, талқылайды, сын көзбен қарайды, пікірін дәлелдейді, пікір алмасады, ортақ пікірге келеді, мақсатқа жетеді, өзін – өзі басқарады, топпен жұмыс істеуге үйренеді, жан дүниесін өзгертеді, ойлауды дамытады, қызығушылықты дамытады, қызығушылықты артырады, кез – келген сабақты меңгертеді, оқушы өзін – өзі тәрбиелейді.

Сабақ барысында ең алдымен сыныптың психологиялық атмосферасын жақсартып, көңіл-күйінің дұрыс болуы мен қызығушылығының артуына жағдай жасау. Мысалы: оқушыларды шеңберге тұрғызып, бір-бірілеріне жылы лебіз білдірту. Белсенді әдісті пайдаланып оқушыларды топқа бөліп отырғызу, оқушылардың өздеріне топтың ережесін құрғызу.

Әр тапсырма барысында қолданылатын әдіс-тәсілдер, топтық, жұптық, жеке жұмыстар және қалыптастырушы бағалау мен ынталандыру қоса жүретініне түсінік беру.

Сабақтың білу кезеңінде «Джигсо» әдісін қолданып мәтінді оқыту арқылы оқылым, айтылым, тыңдалым дағдыларын дамытуға ықпал ету. Мұнда оқушылар өз білетіндерін ортаға салып толықтырады, ойын жинақтап айтуды үйренеді және сыни тұғырдан ойланып, жауаптарын дәлелдермен келтіріп, өмірмен байланыстыра алады.

Тағыда бір белсенді әдістердің бірі «Мені анықта» деп аталады. Осы тапсырмада мұхиттар мен теңіздерді айтып картадан көрсету арқылы оқушыларды қызықтыру және есте сақтау қабілеттерін дамытуға бағыттап, өз бетінше ізденуіне көмектесу.

Келесі қолданатын «Сұрақ-жауап» әдісі оқушыларға сұрақ қою және олардың жауабына қарай әрекет ету, алған білімдерін тексеру үшін сұрақтар қойып, жауап беруге ынталандыру қажет.

Сабақ соңында «Екі жұлдыз, бір тілек» арқылы кері байланыс жүргізіп, келесі сабақта жоспарланатын жұмыстарыма не өзгертуім қажет, қандай тиімді әдістерді қолдануға болады, сабақ барысында неге назар аудару қажет деген сұрақтарға жауап аламын.

Қазіргі кездегі білім берудің жаңа әдіс-тәсілдерінің алдына қоятын басты мақсаты – білім алушының жеке басының дара және дербес ерекшеліктерін ескеріп, олардың өз бетінше ізденуін арттырып, шығармашылық пен қызығушылығын қалыптастыруға бағыттап оқыту болып табылады. География пәні көбіне ауызша жауаптары талап ететін болғандықтан жұптық, топтық, жеке жұмыстар арқылы табиғат құбылыстары мен заңдылықтарын сабақ барысында зерделеуге, зерттеуге жұмысын жүргізуге, болжамдар жасауға, өз пікірін дәлелдеуге, гипотеза ұсынуына, тіпті өзіндік кішігірім жаңалық ашуына мүмкіндіктер береді. География ғылымы-өте қызықты да күрделі ғылым. Жаңартылған білім мазмұнын география пәнінде жүзеге асыру үшін мұғалімнен үлкен шеберлікті, оған қоса ғылым мен техника жаңалықтарын, яғни жаңа педагогикалық технологияларды әр сабағында тиімді қолдануды талап етеді. География пәні үшін басқа пәндермен салыстырғанда, картамен жұмысты талап етеді, сондықтан оқушылардың материктер мен дүние бөліктеріндегі және аралдардағы елдер мен халықтар жайында деректерді жинау, оларды сараптау, салыстыру, маңыздылығын бағалау басқа пәндермен байланыстыру оқушы үшін ерекше

қызык. Мысалы: материктің қалыптасуын, дамуын және қазіргі табиғат жағдайындағы үкестіктерін, солтүстік және оңтүстік жарты шар материктерін бейне материалдан көрсету оушының білімін кеңейтеді және пән туралы ұғымын қалыптастырады. Оқушылар оқулықпен жұмыс істеу барысында географиялық әдебиеттер мен карталар, сызбалар, суреттер, интернет ақпараттарын пайдалану арқылы бір-бірімен білім алмасып бір-бірінің оқуының ілгерлеуіне ықпал етеді.

Садыкова Арыскул Наркозиевна
Түркістан облысы, Жетісай ауданы
№68 "Жібек жолы" жалпы орта мектебі
Бастауыш сынып мұғалімі

Оқу үрдісінде оқыту әдістерін тиімді қолдану

1. Оқыту әдістері туралы түсінік

Оқыту әдісі дидактиканың негізгі бір құрамды бөлігі болып табылады. Себебі, оқыту процесі оның мақсаты, мазмұны, әдістері және ұйымдастыру формаларының біртұтастығы болып табылады. Әдіс деген сөз гректің «metodos» деген сөзінен шыққан. Метод деген ұғым белгілі ақиқатқа, шындыққа, мақсатқа жетудің жолдары деген мағынаны білдіреді. Оқыту әдістері туралы әрбір автор өз анықтамасын береді.

Қысқаша психологиялық-педагогикалық сөздік «әдіс» — мақсатқа қол жеткізетін жол, тәсіл, белгілі жолмен тәртіпке салынған іс-әрекет»- деген анықтама береді.

Оқыту әдісі — оқушыларға білім беру және оларды дамыту мақсатында мұғалім мен оқушылардың бірлесіп жасайтын қызметі мен қарым-қатынасының тәсіл-амалдары — деген де пікір айтылады.

Оқыту әдістері — оқытушы мен оқушылардың жұмыс істеу әдісі, оның арқасында білім, іскерлік, дағды қалыптасып, оқушылардың дүние танымдылығы мен қабілеттілігі артады.

Оқыту әдістері — мұғалім мен оқушылардың бірлесе жасайтын әрекеті.

Оқыту әдістері — мұғалім мен оқушылардың өзара әрекетінің барысында білім алу жолдары.

Оқыту әдістері — мұғалім мен оқушылардың өзара әрекетінің негізінде білім, тәрбие және таным процесін жетілдіру.

«Әдіске» қатысты анықтамаларда бәріне ортақ пікір: «белгілі бір мақсатты көздеген мұғалім мен оқушылар арасындағы өзара қарым-қатынас және іс-әрекет».

Олай болса **оқыту әдістері** — оқытудың мақсат-міндеттеріне сай оның мазмұнын оқушыларға меңгертуде мұғалім мен оқушылардың қолданатын амал-тәсілдері мен құралдарының жиынтығы болып табылады. Мұғалім оқыту әдістерінің көмегімен оқушыларға білім беріп, олардың тәжірибелік әрекетін ұйымдастыруда өзінің іс-әрекетін оқушылардың таным әрекетіне басшылық етумен байланыстырады.

Мұғалім оқытудың нәтижесін арттыруда оқыту әдістеріне қатысты амал-тәсілдерімен қатар оның құралдарын да пайдаланады.

Оқыту үрдісінде оқушыларға ғылым негіздеріне сай терең де тиянақты білім беру, оларды адамгершілік рухта тәрбиелеу және дамыту міндеттерін шешудегі мұғалімнің басшылық ету тәсілдері, амалдары мен құралдарының біртұтастығын оқыту әдістері демекпіз.

2. Оқыту әдістерінің көптүрлілігі, оларды топтастыру

Оқыту әдістері педагогика саласында талас тудыратын күрделі мәселелердің бірі болып табылады. Соған орай бүгінгі таңда оқыту әдістерінің анықтамасы және оларды топтастыру мәселесінде ортақ пікір қалыптаспаған.

Бұл мәселені зерттеуші авторлар (С. Й. Архангельский, С. И. Зиновьев, Н. В. Кузьмина, Т. А. Ильина, Н. Д. Никандоров т.б.) оқыту әдістеріне түрліше анықтама беріп, оларды әр түрлі негізде топтастыруды ұсынады. Ғылыми педагогикалық әдебиеттерде топтастырудың жиырмадан астам түрі бар екен.

1. Оқушылардың таным белсенділігіне қарай (М. Н. Скаткин, И. Я. Лернер):

- түсіндірмелі хабарлау әдісі;
- репродуктивтік әдіс;
- проблемалық баяндау әдісі;
- эвристикалық әдіс.

2. Оқытудың мақсаттары мен құралдарына қарай (М. А. Данилов, Б. П. Есипов, Т. А. Ильина);

- жаңа білім беру әдісі;
- біліктер мен дағдыларды қалыптастыру әдісі;
- Техникалық құралдармен жұмыс істеу әдісі;
- Өзіндік жұмыс істеу әдісі;

- білімді тексеру әдісі;
- проблемалық, программаланған оқыту әдісі;

3. Тұтастай педагогикалық әрекеттің тәсілдеріне қарай (Ю. К. Вабанский):

- оқу-танымдық әрекеттерді ұйымдастыру;
- оқуға ынталандыру;
- оқытудағы бақылау және өзін-өзі бақылау әдістері;

4. Әдістің логикалық және психологиялық сипатына қарай (Р. Г. Лемберг):

- ауызша баяндау әдісі;
- есен шығару әдісі;
- өнер құралдарын пайдалану әдісі;

5. Мұғалім мен оқушылардың жасайтын әрекетінің ерекшеліктеріне қарай (В. Оконь):

- жаңа білімді игеру әдісі;
- өзіндік білім әдісі;
- проблемалық әдісі;
- практикалық әдісі;
- көркем әдебиет пен өнер құралдарын пайдалану әдісі. Солардың ішінде ең көп тарағаны — білім берудің көздеріне сәйкес (И. Г. Огородников, С. И. Перовский, В. Я. Голанг);
- сөздік немесе ауызша баяндау әдісі;
- көрнектілік әдістері;
- тәжірибелік әдістер.

Бұл әдістің ерекшелігі: егер мұғалім оқу материалын ауызша баяндаса, онда білім алу көзі мұғалімнің сөзі болып табылады немесе мұғалім оқушыларға білім беруде көрнектіліктерді қолдана, онда білім алу көзі көрнектіліктер болып есептеледі т.е.е.

3. Оқыту әдістеріне жалпы сипаттама

Білімді меңгерту қандай жолдармен немесе тәсілдермен іске асса да, оқыту әдістерін таңдау негізінен, білім берудің мазмұны сияқты, оқытудың жалпы мақсаттары және міндеттеріне сәйкес анықталады.

Оқу үрдісінде білім берудің көздеріне қарай қолданылатын әдістері:

Сөздік әдістер: түсіндіру, әңгіме, әңгімелесу, лекция, кітаппен жұмыс.

Көрнекті әдістер: иллюстрация және демонстрация. *Тәжірибелік әдістер:* лабораториялық, практикалық, графикалық, әр түрлі жазушыға жұмыстары.

Оқыту үрдісінде ең көп тараған дәстүрлі әдіс — сөздік немесе мұғалімнің ауызша баяндау әдісі. Бұл әдіс оқыту процесінде басқа әдістерге қарағанда жетекші роль атқарады. В. А. Сухомлинский: «Сөз — ең маңызды педагогикалық құрал, оны еш нәрсемен ауыстыра алмайсың...» — деп оның маңызына ерекше назар аударады.

Мұғалімнің сөзі әсерлі, тартымды, сенімді, сондай-ақ дауыс ырғағы мен мимикасы мәнерлі және бай болуына қажет. Бұл ойымыз дәлелді болу үшін И. Алтынсариннің пікірін келтірейік: «Мұғалім балалармен істес болады: егер олар бір нәрсені түсінбесе, онда мұғалім шәкірттерді кінәламай, оларға дұрыс түсіндіре алмағаны үшін өзін-өзі кінәлауы керек. Мұғалім балалармен сөйлескенде ашуланбай, күйгелекстенбей, сабырлылықпен сөйлеп, нұбалаңқы сөздер мен керексіз терминдерді қолданбастан әрбір затты ықыласпен, қарапайым тілмен түсіндіру керек».

Бұл әдісті қолданғанда мұғалім оқушыларға білім берумен қатар олардың таным белсенділігін арттыруға (зейін, қабылдау, ойлау т.б. үрдістерін) байланысты да әрекет жасайды.

Көрнектілік әдістер оқу материалын оқушылардың көзімен көріп, нақтылы түсінулеріне мүмкіндік береді.

Бұған демонстрация, иллюстрация және бақылау тәсілдері жатады.

Демонстрация (көрсету) оқушыларды құбылыстар, процестер және заттардың нысанаымен табиғи жағдайда таныстыру барысында қолданылады. Әдістің бұл түрі оқылып отырған құбылыстың қозғалысын анықтау, заттың ішкі құрылымы және сыртқы көрінісімен немесе бірыңғай заттардың орналасу жағдайымен таныстыруды көздейді.

Табиғи нысананы көрсету негізінен сыртқы көрінісінен басталады (көлемі, түсі, формасы, өзара байланысы т. б.). Келесі кезекте оның ішкі құрылымы немесе жекелеген құрамы бөлігін көрсетіледі.

Заттың үлгісі және көркем туындылар оқушылар тарапынан біртұтастық жағдайында қабылданады. Демонстрациялау көбінесе оқушылардың практикалық оқу әрекетімен ұштаса жүргізіледі. Приборлар мен нысандарды демонстрациялау нәтижесінің табысты болуы бірнеше жағдайға байланысты болады:

- көрсетіліп отырған нысана барлық оқушыларға жақсы көрінуі тиіс;
- оқу материалын түсіндіру кезінде көрсету жұмыстары жүргізіліп, сонынан нысана алынып тасталуы керек. Оны оқушыларға алдын ала көрсетуге болмайды;
- көрнекі құралдарды бақылау барысында әрбір оқушы мұғалімнің нұсқауы бойынша жұмыс істеуі тиіс;

- көрсету кезінде мұғалімнің ауызша баяндауы оқушылардың бақылауын дамытуға және көркем сөйлеуін орнықтыруға ықпал етуі тиіс;

- оқушыларды бақылау жұмыстары нәтижесіне қорытынды жасай білуге дағдыландыру т. б.

Оқытуды бұлай ұйымдастыру оқушылардың оқу материалын жеңіл әрі терең ұғынуына мүмкіндік туғызады, олардың ойлау әрекетін жандандырып, қосымша ақпараттар береді.

Оқушылардың құбылыстарды, процестерді және нысандарды өздері белсенділік танытып оқып үйренсе, шын мәнісінде бұл әдіс нәтижелі болмақ. Олар тарапынан мұндай қарым-қатынас оқытуда проблемалық және ізденушілік жағдайға итермелейді.

Сабақ барысында оқытудың демонстрациялау әдістерінен қолдануда оқу киносы, диапозитив, диафильм, магнитофон, радио, ұнтаспа, киноскоп, эпидиаскоп, теледидар, видеофильм секілді техника құралдары көптеп пайдаланылады.

Заттар мен құбылыстарды, кейбір жағдайда қажеттігіне сай табиғи ортада көрсетуге болады (Мысалы, табиғат, оның құбылыстары, жан-жануарлар, өсімдіктер, ауылшаруашылығы техникалары, өндіріс құралдары т.б.).

Иллюстрация — демонстрация әдісімен тығыз байланыста болады. Бұл әдісті иллюстративті құралдарды (плакаттар, картиналар, суреттер, чертеждер, портреттер, картограммалар, модельдер) көрсетуге қолданады.

Иллюстрация әдісінің нәтижелі болуы, негізінен оның қолдану тәсілдерін мұғалімнің қаншалықты меңгергеніне байланысты болып келеді. Соның негізінде оқушылар мен мұғалімге оқу материалын табысты меңгеруге айтарлықтай көмек бере отыра, ғылыми ұғымдарды жеңіл меңгеруге септігін тигізеді.

Мектеп тәжірибесі көрсеткендей сабақта иллюстрациялы материалдарын көптеп қолдану, оқушылардың назарын нақтылы оқу материалынан ауытқуына әкеп соғады. Сондықтан, көрнекі құралдарды пайдаланудың дидактикалық қолданысын және таным процесінде олардың рөлін алдын-ала жақсылап ойластырып алу қажет. Бұған қосымша мұғалімдер көрнекі құралдардың тиімді көлемін де анықтауы қажет.

Бұл әдістердің ішінде ең басты рөл атқаратыны — **бақылау** әдісі. Ол барлық оқу пәндерін оқытуда кеңінен қолданылады.

Бақылау әдісі сабақта нақты заттар мен көрнекі және техника құралдарын көрсету кезінде, экскурсияда, лабораториялық жұмыстарда, еңбек операцияларын орындау барысында ерекше орын алады. Бақылау мұғалімнің басшылығымен сабақ үстінде және сабақтан тыс уақытта мұғалімнің тапсырмасына байланысты немесе оқушылардың өздерінің қалауы бойынша кеңінен іске асырылады. Дұрыс қолданған бақылау әдісі оқушылардың байқағыштық, логикалық ойлау қабілеттерін дамытады.

Бақылау әдістерін қолданудың тиімділігі мынандай тәсілдерді қолдана білуге байланысты:

- байқаудың мақсатын анықтау;
- қабылдайтын нәрселердің мөлшерін белгілеу, салыстыру арқылы олардың көптеген белгілерінің ішінен ең негізгі, бастыларын ажырату;
- оларды топтастырып, қортындылар мен тұжырымдар жасау.

Байқайтын нәрселердің, бейнелердің ерекшеліктеріне байланысты бақылау әдісінің негізгі түрлері:

- демонстрациялық бақылау;
- экскурсиялық бақылау;
- лабораториялық бақылау;
- техникалық бақылау;
- оқушылардың өздігінен дербес бақылауы. Оқушылардың ойлау қабілетін дамытудың күшті құралы — бақылау. К. Д. Ушинский «Бақылау-логикалық ойлаудың негізі», - деп жай айтпаған. Ұлы педагог логикалық ойлауға үйрену үшін, ең алдымен, балаларды жан-жақты бақылауға үйрету керектігін де ескертеді.

Бақылау өткізудің негізгі әдістемелік талаптары:

1. Мұғалім оқушыларды белгілі нәрсені жан-жақты бақылауға, оның неғұрлым көп және әртүрлі қасиеттерін, ерекшеліктерін, мүмкіндігінше, көру, есту, дәм, иіс т.б. сезім мүшелерін қатыстыру арқылы зерттеуге бағыт беруінің маңызы зор. Бақылау тек көру т. б. сезім мүшелерінің жұмысымен ғана емес, ол адамның ойлау әрекетімен тығыз байланысты болуы керек.

2. Мұғалім бақылауда оқушыға анализ бен синтез арқылы заттардың негізгі қасиеттерін ажырату, топтастыру, қорытындылау сияқты ойлау процестерін қолдануға басшылық етуі қажет.

3. Мұғалім оқушылардың бақылауын ұйымдастыру үшін, ең алдымен, бақылаудың мақсатын, байқайтын нәрселердің мөлшерін немесе көлемін анықтап, жоспарын жасап беруі керек.

Тәжірибелік әдістер. Оқушылардың сабақта алған теориялық білімдерін, біліктілік пен дағдыларын тереңдету және жетілдіре түсу мақсатында олардың практикалық жұмыстарының маңызы ерекше. Оқытудың негізгі дәстүрлі әдістерімен қатар мұғалім оқушылармен бірігіп сабақта, оқу-тәжірибе участігінде оқу приборлары және техника құралдары көмегіне сүйеніп оқу тәжірибелерін жүргізеді. Оқытудың зертханалық тәсілі негізінен биология, химия, физика пәндерінде жиі қолданылады. Аталған пәндердің мазмұны зертханалық жұмыстарды қажет етеді.

Зертханалық жұмыстар жаппай түрде немесе оқушының жеке-дара орындауы арқылы жүреді. Жаппай түрде жүргізгенде сыныптағы оқушылардың бәрі бірыңғай тәжірибе жасайды, ал жеке оқушылар орындағанда әрқайсысының жасайтын тәжірибесі әр түрлі болады да, кейін ол жинақталады.

Оқушылардың зертханалық жұмыстары мектеп жанындағы оқу-тәжірибе учаскесінде жүргізілетін тәжірибелермен де тығыз байланысты. Олар дайындау, өткізу, қорыту кезеңі болып бөлінеді.

Дайындау кезеңінде оның мақсаты белгіленеді, жоспары жасалады және оқушыларды қажетті аспаптармен, реактивтермен, басқа да оқу құралдарымен, жұмыс істеу принциптерімен таныстырады.

Өткізу барысында мұғалім әр оқушының қойған тәжірибесін мұқият бақылайды және қажет болған жағдайда оларға көмектеседі.

Қорыту кезеңін бірнеше тәсілмен өткізуге болады.

Біріншіден, әр оқушы өзінің орындаған жұмысын хабарлайды, екіншіден, ұжымдық түрде орындалған жұмыстың нәтижесі туралы әңгіме өткізіледі, үшіншіден, зертханалық жұмыстардың нақтылы қорытындыларын мұғалімнің өзі жинақтап, оқушылар орындаған жұмыстардың нәтижесін қорытып баяндайды.

Графикалық жұмыстар барлық пәннен орындалады. Бұған кестелер жасау, диаграммалар құру, сызбалар сызу секілді оқушылар әрекеттері жатады. Графикалық жұмыстар география мен тарих, сурет сабақтарында кеңінен пайдаланылады.

Тәжірибелік әдістердің ішінде ең көп қолданылатыны — **жаттығу** әдісі. Бұл әдіс оқушыларда біліктер мен дарындыларды қалыптастырады. Оқу барысында теориялық ережелер мен қағидаларды қайта пысықтап, тиянақты меңгеру жаттығу арқылы орындалады. Сондықтан, бұл әдіс барлық пәндерді оқытуда кеңінен қолданылады.

Жаттығу жұмыстары негізінен тіл мен математика, сонымен бірге, шет тілдерін оқу пәндерінде көбірек жүргізіледі. Оқушылар осы пәндердің мазмұнына қатысты теориялық білімдерін пысықтау барысында практикалық жұмыстарын атқарады. Мысалы, есеп сабақтарында жазбаша есеп шығару, тіл сабақтарында диктант жазу, грамматика және фонетика жұмыстарын орындау т. б.

Жаттығу оқушылардың оқу жұмысын өздігінен орындау белсенділігін арттырады. Өзіндік жұмыстарына оқушылардың шығармашылықпен атқаратын реферат, шығарма жұмыстары да жатады. Оқушылардың осындай жұмыстары **жазбаша жаттығу** деп аталады.

Ауызша жаттығу оқушының оқу материалын ауызекі баяндауға дағдылану мақсатын көздейді. Бұны негізінен үш түрге бөлуге болады. Біріншісі — ғылыми пәндердің ережелері мен қағидаларын жатқа айта білу. Екіншісі — оқу материалының мазмұнын ауызекі баяндау. Үшіншісі — көркем әдебиеттерден жатқа үзінділер оқу, баяндамалар жасау немесе өздерінің жазған шығармаларын ауызша айтып беру.

Оқыту әдістері — оқыту процесінің барлық кезеңдерінде оқытудың түрлі мақсат-міндеттерін орындау барысында оқушылардың таным әрекетін арттыруға бағытталуы тиіс. Сондықтан, оқыту процесінде оқушылардың таным әрекетінің белсенділігін арттыруға септігін тигізетін әдістерге айрықша назар аудару қажет.

4. Оқыту әдістерін жетілдіру және мұғалімнің сабақтар жүйесінде оларды таңдай білуі

Оқыту әдістерін жетілдіру бүгінгі күннің басты мәселесі болып отыр. Оқыту әдістерінің тиімділігін арттырып, оқытудың жана формалары мен тәсілдерін меңгеру қажеттігіне педагогикалық зерттеулерде айрықша маңыз беріледі. Алайда, оқыту әдісін қайта құру — күрделі процестің бірі. Кейбір әдістерді қолдануда біржақты асыра сілтеушілікке жол бермеу керек. Тіпті әр тақырыптың өзі де оқытудың ерекше тәсілдері мен жолдарын талап етеді. Сондықтан, оқытуда әртүрлі әдістерді қолдану қажет.

Сабақтың тақырыбы мен мақсатына, оқу материалының мазмұны мен көлеміне, оқушылардың дайындық дәрежесіне сәйкес, сабақтың құрылысы мен оқу әдісін ұдайы толықтырып отыруды мұғалім өзі белгілеп, өзі таңдап алады.

Олай болса, оқыту әдісін мұғалімнің таңдап алуы белгілі **шарттарға** байланысты болып келеді.

1. Оқыту әдістерін оның мақсат-міндеттеріне, оқушылардың жас және таным әрекетінің ерекшеліктеріне сай қолдану.

2. Қолда бар нақтылы көрнекі және техника құралдарын, кабинет жабдықтарын ескеру.

3. Мектептің географиялық орналасуын ескеру. Мысалы, оқытуды қала мектептерінде оқушылардың өндіріс орындарына экскурсия жасау мүмкіндігімен, ал ауыл мектептерінде мектеп жанындағы учаскелерге, табиғатқа, ауылшаруашылық өндірісіне бару жағдайымен байланыстыру.

4. Мұғалімнің іс-тәжірибесінің шығармашылық сипатына, оның шеберлігіне тікелей байланысты шараларды іске асыру.

Оқушылардың оқу іс-әрекетін ұйымдастыруда әр түрлі әдістер қолданылады. Оқу әдістерін таңдауда және қолдануда информатика мұғалімі әдістердің мақсаты мен оқытудың міндеттеріне және әрбір нақты пәнге сәйкес, оқу материалының мазмұнына, оқушылардың жас ерекшеліктеріне, мұғалімнің мүмкіншіліктеріне және оқу барысында кездесетін жағдайларға тәуелді.

Елбаева Марияш Калбаевна

Маңғыстау облысы Мұнайлы ауданы

“№3 жалпы білім беретін мектеп” КММ-сі

Бастауыш сынып мұғалімі

Мұғалімнің кәсіби шеберлігі-сапалы білім кепілі

Сапалы білім беру үздіксіз ізденумен тығыз байланысты. Үздіксіз іздену-бүгінгі таңда ұстаздарға қойылып отырған басты талаптардың бірі. Барлық ізденімпаз мұғалім өз сабағында жаңаны көрсетуге, танытуға қажет. Әрбір мұғалім Л.Толстойдың: «Мұғалімнің өзі неғұрлым көп оқытын болса, әр сабақты жан-жақты ойластырса және оны оқушының шама-шарқымен салыстыратын болса, онда оқушыға оқу соғұрлым жеңіл соғады» деген сөзінің мәні жойылмағанын түсіну керек. Оқушыны оқыта отырып, қабілетсіз оқушы болмайтынын, оқушылардың дара қасиеттерін танып – білуге мүмкіндігі шектеулі әдістеме барын ұстаз түсінеді және өзінің жас ұрпақ бағбаны болатындығын сезінеді. Сондықтан, ұрпақ болашағы – ұстазға байланыстылығын түсінеді.

Мұғалім алдынан бір –біріне ұқсамайтын, әрқайсысының өзіндік ерекшелігі бар мыңдаған шәкірт өтеді. «Балам деген жұрты болмаса, жұртым дейтін бала қайдан шықсын», - деп А.Байтұрсынып айтқандай бала- біздің болаша- ғымыз. Жаңа әлем болашағын даярлайтын мұғалім атағына өз білімін табан- дылықпен жетілдіріп, тапсырылған іске адалдықпен, сүйіспеншілікпен қарайтын, жоғары моральдық қасиеттері бар мұғалім ғана бұған лайықты бола алады. Мұғалім қазіргі өте алғыр балалардың бойындағы дарындылық- ты таба алады және тұтанып тұрған отты мезгілінде үрлеп, дұрыс бағыт-бағ- дар беріп, талабын қанағаттандырып отыратын асқан шеберлігін жүзеге асыра білуі қажет. Мұғалім жеке көзқарасы бар және соны қорғай білетін жігерлі тұлға болуы қажет. Зерттеушілік, ойшылдық қасиеті бар мұғалім жалтақ болмайды. Өз ісін жетік біліп, қызметін табанды жүргізетін мұғалім ғана түпкі нәтижеге қол жеткізе алады. Ондай мұғалім әрбір күніне есеп беріп отырады, азаматтық ар - ожданын үнемі қорғай алады.

Мұғалім педагогтік, психологиялық білімін жетілдіріп үйренумен қатар, сол білімін күнделікті ісінде шебер пайдалана білетін болуы керек. Дүние жүзінде ғаламдану үрдісі жүріп жатқандықтан, ақпараттар ағыны көбейе- ді. Мұғалім қай пәннен сабақ бермесін, ол баланың өмірдің әр саласына қа- тысты кез – келген сұрағына жауап беруге даяр болуы керек.

Келешек ұрпаққа білім берудің міндеттері мен мәні, мазмұны мен түрлері жан- жақты қайта жаңартылып, инновациялық білім негізінде жаңа сапаға жету міндеті көз- делуде. Білім мазмұнын анықтауда, толықтыруда, оқу - әдістемелік тұрғы- да жаңалауда педагогикалық жолмен дидактикалық міндеттерді белгілеуге тірек болады. Алдыңғы қатарлы педагогикалық іс – тәжірибеде шәкірттер- дің жалпы білімдік біліктілігі және дағдысымен қатар креативтіліктің де қалыптасуына назар аударуды қажет етеді.

Жас ұрпақтың саналы да сапалы білім алуының бірден – бір шарты- мұғалімнің жаңашыл болуы. Себебі, еліміздің болашағы бүгінгі жас ұр- пақтың білім деңгейімен өлшенеді. Сондықтан сабақты жаңаша құрып, инновациялық түрлі тәсілдерін, педагогикалық білімдерді жетілдіре отырып, оны дер кезінде қабылдап, өңдеп, нәтижелі пайдалана білу әрбір ұстаздың міндеті болуы керек. Жаңару жолындағы Қазақстанға жаңаша ойлайтын, өмірге көзқарасы тың, ақыл- ой және шығармашылық әлеуметі қалыптасқан, рухани -адамгершілік мәдениеті жоғары шығармашыл ұстаз қажет. Қазіргі қоғамдағы мұғалім - шығармашылық дамуға, ұшқыр ой- лауға қабілетті, мемлекеттің даму бағыттарын терең түсінетін маман бола алатын, мақсат қойып және жемісті еңбек нәтижесіне ұмтылатын тұлға. Ең алдымен, мұғалім - адамгершілігі өте жоғары адам.

Заман талабына сай қазіргі педагог педагогикалық, психологиялық ғылымның озат идеялары мен ғылыми теорияларын өз іс- тәжірибесінде сыннан өткізіп, талдап, оны тәжірибелік тұрғыда қолданып, әр күн сай- ын толықтырып отырумен де ерекшеленеді. Біртұтас педагогикалық үрдістегі креативтілікті дамыту, біріншіден , педагогикалық идеяларды жүзеге асырудан басталады. Озат тәжірибелерді зерттеп, жинақтаудың кез келген түрінде жетістікке жету тікелей педагогтың ғылыми теория- лық білімдарлығы мен шығармашылығына байланысты. Сонымен қатар оқушылардың мектеп бағдарламасындағы материалдардың негізгі бөлімдердің толық көлемде игеріп, әрбір тақырыпты, өзгелерге түсіндіре білу, өз ойын жеткізе білу, яғни сөйлеу мәдениетінің жоғары болуының маңызы зор.

Атақты Аристотель сөйленер сөздің үш элементтен құралатынына - яғни шешеннің өзі, ол тілге тиек етер негізгі нысан және тыңдаушылар екенінен ерекше мән берді. Бүгінгі таңда шешен ретінде- мұғалім, тыңдаушы ретінде – оқушы, ал тілге тиек етер нысан- пәндік бағдарлама, оқулық мазмұны болмақ. Шынында да оқытудың сан алуан құралдары ішінде оқулықтың орны ерекше.

Оны мектептегі білім- тәрбие беру қыз- метінің бірегей педагогикалық, әрі оқыту, әрі оқу құралы деп түсінеміз.

Мұғалімнің кәсіби шеберлілігі алған білімнің көптігінен емес, сол білімді практикада қолдана алуымен маңызды. Мұғалімнің басты мақсаты тұлғаның жеке дамуына негізделген, жан –жақты зерттеліп, сараланған білім беру үлгісінің басын бағыттарын айқындау, нәтижесінде еліміздің өркениеті негізделген білім саясатының стратегиялық мақсаттарын жүзеге асыру.

Ғұлама ғалым әл-Фараби «Тәрбиесіз берілген білім- адамзаттың қас-жауы, ол келешекте оның өміріне апат әкеледі», -деп ең алдымен, балаға тәрбие берілуі керектігін алға тартады. Демек, тәрбие мен оқыту- біртұтас үрдіс. Олай болса, жаңашыл ұстаздың басты міндеті-оқушылар- ды тәрбиелей отырып, сапалы білім беру.

С.Пейперттің пікірінше: «оқытудың көп бөлігі қазіргі оқыту технологиясы немесе білім саласына компьютерді пайдалану арқылы берілгенмен мұның барлығы дәстүрлі оқыту әдістері мен жаңаша жаңғырту әдістерінің бірігуін көрсетеді». Қандай да болмасын әдіс - тәсіл қолданған мұғалім үздіксіз іздену үстінде болса, сол мұғалімнің жаңашылдыққа деген талпынысы.

Шанбаева Айнура Ералиевна
Түркістан облысы, Арыс қаласы
17 колледж МКҚК
Қазақстан тарихы пәні

Тарих пәнін оқытудағы жаңа тәсілдер

Оқушылардың оқу әрекетін ұйымдастырудың тәсілі болып саналатын оқытудың әдістері білімді игерудің, сонымен қатар тұлғалық сапалар мен танымдық қабілеттерін дамытудың маңызды факторы болып табылады. Интеллектуалды дарынды оқушыларды оқытуда шығармашылық типтегі жетекші әрі негізгі әдістер - проблемалық, зерттеушілік, эвристикалық, ізденіс, жобалау әдістерін дербес және топтық жұмыс түрлерімен үйлесімде қолдану тиімді. Бұл әдістердің жоғары танымдық - ынталандырушылық әлеуеті зор және дарынды балалардың танымдық белсенділіктері мен қызығушылықтарының деңгейіне сәйкес келеді. Олар балалардың шығармашылық ойлауы мен көптеген тұлғалық сапаларын (танымдық ынтасы, эмоционалды тұрақтылығы, дербестігі, өзіне сенімділігі және ынтымақтаса жұмыс жасау қабілеті) дамытуда өте тиімді.

Қазіргі замандағы тарих пәнінің міндет - ақыл-ой потенциалы жетілген, өткенді есте сақтай алатын адамды жасау ғана емес, өзінің ұлттық бастауын жақсы білетін, бұл дүниеде өзінің орнын таба алатын тұлғаны қалыптастыру. Кез келген ортада еркін пікір алмаса алатын, өз көзқарасын дәлелдеп, қорғай алатын белсенді азамат тәрбиелеу үшін оқыту үдерісінде жаңа тәсілдерді тиімді пайдалану арқылы іске асыруға болады [1].

Басқаша айтқанда, оқу бар, бірақ сонымен бірге оқуды үйрету де бар. Адамдар ойлауға қабілетті және ойлау туралы ойлануға да қабілетті. Кейінгі оқу үдерісінде мұндай ойлаудың нәтижелерін саналы қолдану оқушыға:

- білім міндеті қоятын талаптарды түсінуге;
- жеке ойлау үдерістерін және олардың жұмыс қағидаттарын зерттеуге;
- міндеттерді орындау стратегияларын әзірлеуге және ойластыруға;
- нақты міндет үшін сәйкес келетін стратегияларды таңдауға көмектеседі.

Осы төрт тармақты іске асыру үшін оқушылардан оқуды үйрену талап етіледі. Мұғалімдер, өз кезегінде, өзінің сабақ беруіне емес, оқушылардың оқу ептілігін дамытуға назар аударуы тиіс. Осы мақсатта мұғалім оқыту ортасын құру керек, соның арқасында оқушылар ақпаратты енжар қабылдамай, оқу үдерісіне белсенді қатысатын болады. Әңгімеге арқау болған бөлімнің негізгі идеясы ақпарат беріледі дегенге саяды, бірақ білім мен түсінік оқушы бойында қалыптасады, ал мұғалім – бұл үдерісте көмек көрсететін жан [2].

Заман талабына сай өзгеріс енгізу әр ұстаздың басты міндеті болуы шарт. Оқытудың бірінші бетпелі кезеңінде өз педагогикалық тәжірибемізге өзгерістер енгізу мақсатында әдіс-тәсілдермен жете таныстық. Атап айтсақ, бағдарламаның жеті модулі мектеп тәжірибесінде табысты қолдануға ықпал ететін әдістемелік сипаттағы бірқатар жалпы ұсыныстардан тұрады:

1. Оқыту мен оқудағы жаңа тәсілдер;
2. Сыни тұрғыдан ойлауға үйрету;
3. Оқыту үшін бағалау және оқытуды бағалау;
4. Оқытуда ақпараттық – коммуникациялық технологияларды пайдалану;
5. Талантты және дарынды балаларды оқыту;
6. Оқушыларды жас ерекшеліктеріне сәйкес оқыту және оқу;
7. Оқытудағы басқару және көшбасшылық.

Бағдарламаға енгізілген жаңа тәсілдердің бірі мұғалімнің өз тәжірибесі туралы жүйелі түрде ойлануы және сынып деңгейінде тізбектелген сабақтар топтамасын жүргізу талабының қойылуы болып табылады.

Жаңа сабақты түсіндіру кезіндегі тапсырмаларды Блум таксономиясының негізінде құрастыру арқылы сыни тұрғыдан ойлауға үйрету модулін ұтымды қолдандым.

Жаңа тақырыпқа шығу барысында ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың мүмкіндіктерін қолданып отырдым. Оқушыларға сәйкесін тап, алған мағлұматтарды жүйеле деген тапсырмаларды пайдаландым. Тұжырымдамалық картаны тарих сабағында бұрын қолданбағанбыз. Бұл енгізілген бір өзгеріс болып табылды. Тұжырымдамалық картаны оқушы өзі ғана емес топ ішінде, бірлесіп орындады. Жаңадан алған мағлұматтарды тұжырымдамалық карта арқылы жүйелеуге жағдай жасалды.

Сабақтың құрылымы өзгергендіктен, оқушылардың сабақ барысындағы іс әрекеті де өзгерді. Себебі, енді оқушылар жеке дара емес, балалар топпен, жұптасып жұмыс атқара бастады. Өздері құрастырған топтың жұмысының алтын ережелерін сақтай отырып, топ жұмысына әр оқушы өз үлесін қосқысы келді. Топтардың арасында бәсекелестік пайда болды. Көшбасшылар өздерін, топ жұмысын реттеп, басқалардың ойын тыңдай білуге дағдыланды. Оқушылар тыңдап қана қоймай, әрқайсысы өз ойын топ ішінде еркін білдірді.

Үлгерімі төмен оқушылардың бойында өзгерістер көрінді. Сабаққа деген қызығушылықтары артты. Сабақтарға белсене қатысып, ойларын жеткізіп, топ жұмысына өз үлесін қосты. Мінезі тұйық кейбір балалар сабақ барысында өз ойын білдіріп, топ жұмысына қатысқаны, «Мұғалім мен айтайыншы», «Мен білемін» деген сөздері мен үшін үлкен қуаныш болды. Бұрынғы сабақтарда осы оқушылар сабаққа қызығушылық көрсетпей, өзімен-өзі отыратын. Енді постер қорғауда белсенділік танытып, ойын еркін және сенімді жеткізді. Үлгерімі төмен оқушылар өз-өзін реттеп, жұптық әңгімеде нақты дәлелдемелер келтіре білді.

Александр ұсынған диалогтық талқылау түрінде ақпаратты тарату және мәселелерді шешу мақсатында ой бөлісу нәтижесінде оқушылар дәлелдеу, салыстыру мен сын айта алуға дағдыланады. Жауап беру барысында нақты дәлелдер келтіріп, өз ой-пікірін қоса білді.

Топтық жұмыс арқылы кейбір оқушылардың пәнге деген қызығушылығы артып, өзіне-өзі сенімді болғанын көрдім. Алғашқы сабақтарда бағалау қиындыққа соқтырса, кейінгі сабақтарда оқушылар әділ, шынайы бағалауға үйренді. Тақырып бойынша әр түрлі сұрақтар, проблемалық ситуациялар беріліп, оқушылар сабақ барысында бес жол өлең шығарды, эссе жазды. Жалпы сабақ үстінде оқушылардың оқу үдерісінде көптеген өзгерістер жүзеге асырылды.

Жаңа форматты сабақтардың құрылымы өзгергендіктен, оқушы сабақтың әр сатысында өз ойын еркін білдіреді, сабақты өзі меңгереді, өзі қорытындылап, ой елегінен өткізеді. Оқушыларым белгілі бір нәтижеге келіп, жоғары деңгейлі тапсырмаларды өздігінен орындайтын дәрежеге жетті. Сабақ үстінде оқушыларға еркіндік беріп, өз тарапынан бағыт бағдар ғана беріп отырдым. Сабақ берудегі қолданылатын тәсілдер де өзгерді. Жаңа тақырыпты меңгеруде деңгейлік тапсырмаларға негіздеп, жеті модульді ықпалдастырып отырдым. Мен үшін қиындық, оқушыларды тыңдай білуге дағдылану болды. Өйткені, бұрын сабақтарымда басым бөлігін өзім сөйлеп, оқушылардың ойын толық білдіруге мүмкіндік бермеппін. Сұрақтарды қойып, оқушылардан жауаптарын сұрап, ойлауға, ойлануға жағдай жасауды ескермеппін.

Жаңа тәсілдерді енгізу кезінде көптеген қиындықтар кездесті: оқушылардың ойлауларының баяулығы, жалпыдан нақтысын ажырата алмаулары, жауап беру кезіндегі өздеріне сенімсіздіктері.

Барлық балалар үшін оқытудың басты мақсаты келешекте кәсіби әрекет саласында өздерін көрсете алуы үшін, олардың қабілеттері мен дарындарын ашып дамытуға мүмкіндік беретін шарттармен қамтамасыз ету болып табылады. Осылайша, баланың дербестігін қолдап, дамыту, тоқырауға ұшыратпау, қабілеттерінің дамуына кедергі болмау – дарынды балаларды оқытудың ерекше маңызды міндеттері болып саналады. Яғни, дарынды балаларды оқытудың басым бағыттары ретінде мыналарды бөліп атауға болады:

- дарынды бала тұлғасының рухани-адамгершілік негіздерін, жоғары рухани құндылықтарын дамыту;
- шығармашылық тұлғаны дамыту үшін шарттар туғызу;
- дарынды баланың дербестігін (оның мүмкіндіктерінің өзіндік ерекшелігін анықтау және ашу) дамыту;
- оқушылардың дербес қажеттіліктері мен бейімділіктеріне сәйкес білім берудің түрлі саласындағы құзыреттіліктің жоғары деңгейі мен әлемді тұтас түсінуді дамытудың шарты болып табылатын жалпы білімдік дайындықты қамтамасыз ету.

1. Ойлау дербестігін, бастамашылдық пен шығармашылықты дамытуға ықпал ететін әдіс-тәсілдерді таңдау және оларды төмендегі ережелерге сәйкес қолдану:

- ақпаратпен жұмыс (талдау, салыстыру, салғастыру, жіктеу, қорыту);
- оқу тапсырмасын жылдам әрі аз уақытта орындау;
- сыныптың әрбір жауабын мақұлдай бермеу, керісінше оларды мұқият тыңдау, бағаламау.

2. Ғылыми жетекшімен бірлесе жұмыс жасау қабілетін жетілдіру мүмкіндігін беру, себебі ғылыми жетекші:

- оқушының таңдаған тақырыбы бойынша мейілінше жоғары деңгейде кеңес береді;
- мақсатқа жетудің әдістерін таңдау мүмкіндігін бере отырып, өзіндік әрекетін ынталандыру;
- оқушылардың тұлғалық ерекшеліктерін ескере отырып, шығармашылық идеяларын іске асыруға жағдай жасайды;
- белгілі бір саладағы нәтижесін ынталандыра отырып, басқа салада да өзін байқап көруге ықпал етеді.

3. Нақты бір саладағы дарындылығы анықталған балаларға арнап дербес оқу бағдарламасын жасау:

- мұндай бағдарламаның мақсаты дарынды баланың дамуына барынша қолайлы жағдай туғызу;
- бағдарлама жасауға психолог, тәлімгер, сынып жетекшісі және ата-ана қатыстырылуы тиіс.

4. Оқушыны сыйлау:

- дарынды баланы дамытудың ерекшеліктерін түсіну;
- сыныптастарымен қолайлы қарым-қатынас орнатуға жағдай жасау;
- дарынды баланы ерекше даралауға және тым төмендетуге болмайды.

Қиындықтардың алдын алу мақсатында оқушыларды сабақ барысында әрдайым мадақтап, дәлел-уәждерін тыңдап, сыни пікір-көзқарастарын жүйелі дамытуға көңіл бөлдім. Сабақта оқушыларға нақты ақпарат беріп, оқу материалының көлемін шектедім. Сыныптағы психологиялық ахуалды жүйелі түрде реттеп отырдым. Сабақты аяқтауда конверт сұрақ, бірге ойлаймыз, бағдаршам, басбармақ, кезбе тілші, крестиктер мен нөлдіктер, көршіңе әңгімелеп бер тәсілдерді қолдандым. Құрметті әріптестер, жаңа әдіс-тәсілдерді үйлесімділікпен пайдалана білсек оқушылардың зейінін ашып, есте сақтау қабілеттерін күшейтіп пәнге деген қызығушылықтарын арттыра алатынымызға кәміл сенемін. Назар қойып тыңдағандарыңызға рахмет.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. "Қазақстан тарихы" журналы, 2009 ж, (25 бет)
2. Мұғалімге арналған нұсқаулық, 69 бет. Тәрбие.орг сайтынан "Тарих пәнін оқытудағы жаңа тәсілдер".

Бекбаева Маржан Мұсабекқызы
Қарағанды облысы Теміртау қаласы
Қарағанды облысы, КГУ «Гимназия №1»
Бастауыш сынып мұғалімі

Бастауыш сыныпта оқушылардың танымдық белсенділігін арттыру

Қазіргі заманғы ғылыми - техникалық үрдістің қарқыны білім беру жүйесінің алдында үлкен мақсаттар мен жаңа міндеттер жүктейді. Жас ұрпақты жан - жақты жетілген, ақыл - парасатты, ой - өрісі биік, бәсекеге қабілетті азамат етіп тәрбиелеу – қоғамымыздың ең өзекті мәселесі. Бұл әр мұғалімнің шығармашылық ізденіспен жаңаша істеуін қажет етеді.

Бастауыш сынып оқушыларының танымдық қызығушылығын дамытудың негізгі факторы олардың білімі мен дағдыларының дәрежесі ғана емес, сонымен бірге, баланың маңызды психикалық қызметтерін, ақыл - ой жұмысының тәсілдерін қалыптастыруға мүмкіндік беретін оқу процесін жолға қою керектігі саналады. Оқушының шығармашылық қабілеті де оның ойлау мен практикалық әрекеттері арқылы ғана дамиды. Ойлауға үйренетін сабақтарды дамыта оқыту сабақтары деп білеміз. Дамыта оқытуды ұйымдастыру, балаға ақыл - ой әрекетін меңгеруге жағдай жасау деп қарастыру керек. Дамыта оқыту үрдісінде оқушы оқу әрекетімен шұғылданып, теориялық ойлауға икемделеді, білімді өзі меңгеруге мүмкіндік алады. Дамыта оқытуда баланың ізденушілік - зерттеушілік әрекетін ұйымдастыру басты назарда ұсталады. Осыған байланысты Д. Б. Эльконин, В. В. Давыдовтардың жасаған жүйесі 3 негізгі құраушыдан тұрады.

1. Оқу мақсаттарының қойылуы.
2. Оны шешу жолын бірлесе қарастыруы.
3. Шешімнің дұрыстығын дәлелдеуі.

Білім негізі бастауышта басталатыны белгілі. Бастауыш сынып оқушысы не нәрсені болса да білуге құмар, қолымен ұстап, көзбен көргенді ұнатады. Зейіндері тұрақсыз болғандықтан бір сарынды оқудан тез жалығады. Сондықтан оқу мазмұны мен тәрбие әдістерін жаңарту бағытында оқушыларға сапалы білім мен саналы тәрбие беру үшін жан - жақты іздене отырып, өз алдына мынадай мақсат қойдым:

«Оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын, ынтасын оятып, танымдық белсенділіктерін оята отырып, шығармашылық қабілеттерін дамытуға жағдай жасау». Әр сабағымды қызықты, өзгеше өткізу үшін, әр пән бойынша көптеген жұмыстар жасауға тура келеді. Танымдық белсенділік дегеніміз – оқушының оқуға, білімге деген ынта - ықыласының, құштарлығының ерекше көрінісі. Мысалы: мұғалімнің баяндап тұрған материалын түсіну үшін, оқушының оны зейін қойып тыңдауы, алған білімін кеңейтіп толықтыру үшін, өздігінен кітап оқуы, бақылау, тәжірибе жасау, жазу, сызу сияқты жұмыстар істеуі керек. Өйткені өтілген материалды саналы қайталауда, жаңадан білім алуда оның жолдары мен дағдыларына үйренуде белсенділіксіз мүмкін емес. Яғни оқушылардың белсенділігі ауызша, жазбаша жұмыстарда, бақылау эксперименттер жүргізу жұмыстарында, бір сөзбен айтқанда, оқу үрдісінің барлық кезеңінде қажет.

Оқу материалын терең меңгеруге тек оқушылармен жүргізетін жаттығу жұмыстарының нәтижесінде қол жеткізуге болады. Сондықтан мұғалім оқушылардың танымдық қабілетін дамытуда мына қағидаларға сүйенеді:

1. Жаттығу жұмысы пәннің мәніне, тақырыпқа логикалық байланыста болуы керек.
2. Жаттығуларға сұрақтар жүйесі оқушылардың ойлау қабілетін дамытарлықтай болуы тиіс.
3. Жаттығу жұмысы сабақтың барлық кезінде болуы керек. Жаңа сабақты түсіндіруде, бекіту кезінде, білімді тексеруде, сондай-ақ қайталауда да қолданылады. Оқушылардың оқу - танымдық іс - әрекеті белсенділігін қалыптастыруда олардың қабілеттерін дамытуға, танымдық жан қуаттарының оянуына ықпал етіп, ізденіс, талабын ұштауға білім деңгейін жетілдірудің маңызы ерекше. Оқушылардың оқу - танымдық іс - әрекеті – күрделі процесс. Ол іс - әрекет мақсатын, мазмұны мен қорытындысын, түрлері мен әдістерін, мотивтерін, деңгейлерін қамтиды.

Танымдық іс - әрекет оқушылардың негізгі іс - әрекеті болып табылатын күрделі үрдіс бола отырып, ол оқушы міндеттерінің шешіліп, мақсаткерлік, мотив, танымдық ақпаратты қабылдаудан бастап, күрделі шығармашылық үрдістің қалыптасуымен аяқталатын түрлі сезімдік көріністермен т. б. сипатталады.

Бұл қызыға оқыту мен тәрбиелеу нәтижесінде қалыптасады. Оны қалыптастырудың негізгі жағдайлары:
- оқытудың мазмұны, ғылым мен техниканың соңғы табыстары, бұрыннан білетін мағлұматтың жаңа қырынан ашылуы;

-оқушылардың таным әрекетін ұйымдастыру формалары, құралдарын және әдістерін жетілдіру. Оқу үрдісіндегі «есеп» оқушылардың танымдық белсенділігін арттыратын маңызды айғақтардың бірі екенін және есепті шешу үшін ондағы берілген шарттары мен талаптарды ескеру тиістілігіне баса назар аудару қажет.

Оқушының математика сабағында шығармашылық қабілетін дамыту.

Шығармашылық: іс- әрекет, зейін, есте сақтауы, ойлауы

Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту мақсатында математика сабағын түрлендірудің маңызы зор. Таңертең тұрғанда күн дене жаттығуынан басталатынын сияқты сабақты «ой жаттығуларынан» бастауды әдетке айналдырдым:

- Жылдың бесінші айын ата.

- Бағдаршамның қай түсі жанғанда жолдан өтуге болады?

- Бүгін аптаның қай күні?

- Көз адамға не үшін керек?

- 685 пен 687 арасында қандай сан бар?

Мысалы: Су. Судың қасиеті. Бұл тақырыпты өту барысында оқушыларды топқа бөлемін.

Тәжірибелер жасау барысында оқушылар судың түссіз, мөлдір екеніне, оның ағатынына, жұғатынына, жабысатынына және табиғатта 3күйде кездесетініне көздерін жеткізеді деп төмендегідей топтастырып құрастырады:

мөлдір

түссіз сұйық Су

жұғады жабысады, ағады

Сабақты қорыту мақсатында әр топқа тапсырма бердім:

I топ – эссе жазады «Су – тіршілік көзі»

II топ – сурет салады

III топ - өлең шығарады «Бес жолды өлең»

Эссе «Су – тіршілік көзі»

Бізге су өте қажет. Су болмаса біз өмір сүре алмаймыз. Біз суды күнделікті өмірде пайдаланамыз.

Су түссіз, мөлдір болады. Сусыз жануарлар да тіршілік ете алмайды, өсімдіктер де өспейді.

Сондықтан суды үнемдеуіміз керек.

Қазіргі кезде интерактивті такталарды оқу үрдісінде қолдану қолға алына бастады. Бұл бастауыш білім беруді жетілдірудің, оның ішінде математикалық білім, дағдыны жетілдірудің келешегі. Сонымен бірге бастауыш мектептерге арналған мультимедиялық оқулықтарды жасау және пайдалану қолға алына бастады.

Қорытынды: өзімнің баяндамамды қорыта келіп, мынадай түйін түюге болады:

1. Оқушылардың сабаққа деген қызығушылығы артады.

2. Оқушылардың танымдық белсенділіктері дамиды.

3. Осы шығармашылық тапсырмаларды пәндерге бейімдеп қолданудан, оқушылардың пәнге деген қызығушылығы молаяды.

4. Оқушылардың логикалық ойлауы, шығармашылық іс- әрекетке қабілеті артады.

5. Оқушылардың білім сапасы көтеріледі.

Ол үшін, жалықпай жаңа инновациялық технологияларды өз жұмысымызда пайдаланып, сонымен қатар оқушыларды мадақтап, ынталандырып отырған орынды. Баланың қиялын дамыта отырып, ойын дамытамыз.. Ойы дамыған шәкірттеріміздің танымдық қызығушылығы арта отырып, шығармашылық әрекеті жоғары деңгейге көтеріледі.

Малтабарова Лаззат Бегайдаровна
Алматы қаласы Күләш Байсейітова атындағы
дарынды балаларға арналған республикалық
мамандандырылған музыкалық
орта мектеп-интернаты
Қазақ тілі мен әдебиеті

Этностильдегі бас киімдер, қазақтың ұлттық киімдері

«Ең әдемі киім – ұлтыңның киімі» деген сөз бекер айтылмаса керек. Ұлттық киім – мәдениеттің ажырамас бөлігі және маңызды атрибуты болып табылады. Бұрын киімдер арқылы адамның мәртебесін, мүлкі мен жас шамасын анықтай алатын болған. Қазақ халқының ұлттық киімдері негізінен мақта, жүн және киіз материалдарынан тігілген болатын. Көшпелі өмір сүрген уақытта киім тігуге тері, былғары және жүн материалдары пайдаланылды, олар ауа райының қатал жағдайларына барынша қолайлы болған.

Қазақтардың дәстүрлі киімдері өмір салты мен құбылмалы ауа райына сәйкес, сондай-ақ көршілерімен мәдени-экономикалық қатынастардың, мәдени типтің және өмір сүру факторларының әсерінен жетілдірілді.

Ұлттық киімдер бірнеше типке бөлінді, мысалы, тұтыну ерекшелігіне орай күнделікті және сәндік деп бөлінсе, жыл мезгіліне байланысты қыстық, маусымдық, аралық, жаздық және күздік деп топтастырылды. Жас және жыныс ерекшеліктеріне сәйкес: сәби киімі, бала киімі, бозбала киімі, бойжеткен, келіншек, бәйбіше, күйеу, жас жігіт және ақсақал киімдері деп жіктестірілді.

Тарих беттерін парақтап, дәстүрлі киімдеріміздің тарихына тереңнен үңілер болсақ қазақтың ұлттық киімдерінің түрлері мен атауларының өте көп болғандығын байқаймыз. Киімдер ру бойынша: ұлы, орта және кіші жүз үлгілері деп те бөлінген. Тіпті, кейбір киімдердің ру мен тайпа аттарына байланысып: қыпшақ тымақ, арғын тымақ, адай бөрік, қызыл бөрік деп аталғандары да бар.

Ұрпақ жаңарған сайын ұлтымыздың сан ғасырлық дәстүрлерінің де ұмытылып бара жатқаны жалған емес. Қазақта ұлттық киімдерге байланысты дәстүр мен ырымдардың да көптеген түрлері болған. Ата-бабаларымыз бала тәрбиесі мен ұлт саулығына терең мән беріп, оның қағидалары мен ережелерін де жасаған. Мысалы, киімге байланысты салттардың бірі ретінде – «тымаққа салу» дәстүрін айта аламыз. Күні жетпей шала туылған баланы тымаққа салып, адам көзіне көріне бермейтін жерге қойған. Бала туылған уақытына неше күн жетпей туылса, сонша күн сәбиді тымаққа салып, әрбір кереге басына сонша күн іліп қоятын болған. Тымақты да арнайы таңдап алған, ол үшін даңсалы қариялар мен киелі адамдардың тымағын пайдаланған. Кейін ол тымақты басқа кимей сақтап қоятын болған. Негізінен біздің ата-баба тарихында осындай ырымдар өте көп.

Қазақ халқының киімінің басқа ұлттарға қарағанда өзіндік қасиеттерге ие екенін айта аламыз. Басты себептерінің бірі – қазақтың дархан дала табиғатының төсінде еркін өсіп, ғұмыр кешуі. Ерекшелігі соншалықты, тіпті тұрмыс құрған келіншек пен бойжеткенді де киіміне қарап-ақ ажыра алған болатын. Жас қыздар – бүрмелі етекте көйлек, қынама бел киім, бешпет, камзол сынды киімдер кесе, бастарына үкі кепеш, аяқтарына оюлы кебіс пен мәсі киген. Ал тұрмыс құрған келіншектер алғашқы жылдары сәукеле, күнделікті өмірде желек киіп, балалы болғаннан соң сәукеле орнына шылауыш орамал тартқан. Үлкендерге көрсеткен құрметі ретінде жас келін оларды көрген уақытта орамал желегімен бетін көлегейлеп жүретін болған. Бұл – оларға деген ілтипаттылықтың белгісі еді. Келіншек бірнеше баланың анасы болып, әлеуметтік мәртебесі бекіген тұста кимешек шылауыш киген. Кимешекті қызыл жіппен кестеленсе күйеуі барын, ал ақ жіппен жай ғана су тартып кесе жесір әйел екендігін көрсеткен. Міне, осындай ерекшеліктері арқылы да қазақ халқының киімдерінің өте құнды және мағынаға толы, өзіндік тәрбиемен жасалғандығын байқаймыз.

Қазіргі уақытта ұлттық киімдерімізді қайта жаңғыртып, дәріптеп жатқан азаматтарымыздың көбейіп келе жатқандығы қуантады. Ұлттық киімдерімізді тек дәстүрлі «Наурыз» мейрамында ғана емес, сонымен қатар күнделікті өмір мен сән-салтанатты жерлерде де киіп, насихаттап жүргенін айта кетсек болады. Қазақтан шыққан тұңғыш суретші Айша Ғалымбаева да ұлттық киім тарихында ерекше ізін қалдырған жандардың бірі. Айша апамыз қазақ ұлттық киімдерін түбегейлі зерттеп, олардың көркемдік ерекшеліктерін ашып көрсететін сан мыңдаған эскиздер дайындап, оларды қалыпқа келтіріп, қайта дамуына ерекше үлес қосқан. Ұлттық киімдердің қазіргі заманға сай үлгілерін шығарған.

Қазақтың ұлттық киімдері ерекше талғаммен, нәзіктікпен және үйлесімділікпен тігілген. Атам заманнан бүгінгі күнге дейін мирас болып келген ұлттық киімдеріміз кеңес заманы кезінде ұмытылып, жат болудың сәл-ақ алдын тұрған еді. Ал енді, тәуелсіздік жылдарынан бері

қарай олар ерекше дәріптеліп, өзінің сән мен сымбатын ғана емес, тарихын да сақтай отыра заманауи тенденцияға сай болуда. Сөзімізге дәлел ретінде қазіргі уақытта сән саласында жүрген дизайнерлер мен тігіншілердің жасап жатқан жұмыстарын атап өте аламыз. Жылдан-жылға ұлттық киімдеріміз тек елімізде ғана емес, сонымен қатар алыс-жақын шет елдерде де ерекше сұранысқа ие болып, дәріптеліп жүргенін мақтанышпен жеткізуге болады.

Күнделікті өмірде де ұлттық нақышы сақталып, ою-өрнегі сән беретін ерекше киімдердің дайындалып жатқандығы тағы бар. Осыдан оншақты жыл бұрын ұлттық киімдерімізді тек дәстүрлі әз-Наурыз мейрамында ғана киіп, дәріптеген болсақ, қазіргі уақытта олар күнделікті өмірге арналған камзол, жейде, күрте мен тон сынды түрлі киімдерге ерекше сән беріп жүр. Одан бөлек ұлттық оюларымыз бейнеленген спорттық киімдер мен шапандандарды еліміздің атын әлемдік деңгейде танытып жүрген спортшылармыздың киноі мәртебемізді одан сайын асқақтатады.

Биылғы жылдың мамыр айынан бастап сәнкой бойжеткендеріміздің арасында этно-стильдегі ерекше көз тартар бас киімдер сәнге айналды. Күнделікті образдарына тартымдылық сыйлаған бас киімдер ұзақ уақыт бойы трендте жүрді. Тіпті, әр тігілген бас киімнің түсі мен сәніне орай атаулар беріліп, сұраныста болды. Бұл - тарих пен сәнді ұштастыра отырып құндылықтарымызды келер ұрпаққа ұмыт болмайтындай жеткізе аламыз деген сөз.

Аманова Гульжан Кенбаевна
"Солтүстік Қазақстан облысы білім басқармасы" КММ
"Шал ақын ауданының білім бөлімі" КММ
Ғ.Малдыбаев атындағы Жаңажол орта мектебі
Педагог-психолог

Әдепті бала-арлы бала

Мақсаты: Оқушыларды кішіпейілділікке, үлкендерді сыйлауға, көмектесуге үйрету, жақсы қасиеттерді бойына сіңіре отырып, әдеп әліппесін бойына дарыту, тіл байлығын таным белсенділігін арттыру, оқушыларды әдептілікке, сыпайылыққа тәрбиелеу.

Көрнекілік: АКТ, шар, видеоролик.

Тәрбиеші: Құрметті ұстаздар, тәрбиешілер және қонақтар! Бүгінгі болатын 4-ші сынып оқушыларының ашық-тәрбие сағатына қош келдіңіздер!

Психологиялық дайындық: Балалар бүгін бізде ерекше тәрбие сағаты. Біздің тәрбие сағатымызға қонақтар қатысып отыр. Бүгінгі тәрбие сағатымыздың жақсы көңіл күймен өткізу үшін біз бір-бірімізге жақсы тілек тілейік.

Жүректен жүрекке ойыны: (тілектер айтылады)

-Денің сау болсын! -Ұқыпты бол! -Батыл бол! -Кішіпейіл бол! -Ізетті бол! -Әдепті бол! -Ақылды бол! -Білімді бол! -Сүйкімді бол! -Отаныңның баласы бол! -Еліне қорған бол! -Білім беріп тәрбиелеп жатқаныңызға рахмет!

-Міне, балалар бір-бірімізге денсаулық тілеп, жақсылық жасасақ, ол өзімізге жақсылық болып оралады екен.

Видеоролик: Әдептілік, адамгершілік, бала тәрбиесі туралы.

Жүргізуші: Әдептілік адамдардың өзара жақсы қарым қатынасының, жүріс-тұрысының ережесі. Осы әдептілік ережесін сақтау керек. Бүгінгі заман адамы сегіз қырлы, бір сырлы болып өсуі керек.

«Әсемпаз болма әрнеге,

Өнерпаз болсаң, арқалан.

Сенде бір кірпіш дүниеге,

Кетігін тап та бар, қалан-деп Абай атамыз айтқандай кішіге мейірімді, досыңа

қайырымды, еңбексүйгіш, шыншылда қамқор болсаң өсе келе ата-анаңның, Отаныңның мақтанышы боласың. Адам болатын бала барлық жақсы қасиеттерді үйреніп, жаман мінез, жаман әдеттерден аулақ болуға тырысуы керек. Ендеше, әдепті, ақылды балалардың қандай болуы керек екенін мына өлеңдерден тыңдайық.

1-оқушы:

Кім үлкенді сыйласа

Кім үлкенді тыңдаса.

Сыйлы болмақ өзіде,

Үлкен болған кезінде.

Айтқан тілді аламын,

Айтқан жерге барамын.

Мен әдепті,

Мен әдепті баламын!

2-оқушы:

Тәртіпті бала-сүйеніш,

Төбең бір көкке жетеді.

Ұрыншақ бала жанында,

Ұрыс пен керіс, айқай-шу.

Ұстамды бала маңынан,

Ұнамды қылық байқайсың.

3-оқушы:

Сыйла үлкен кісіні,

Қамқорлыққа ал кішіні.

Сақтап көше тәртібін,

Бағдаршамның ал тілін.

Әдет қыл бұл ісінді,

Тазалап жүр тісінді.

4-оқушы:

Қарсы ал ерте күн көзін,
Төсегінді жина өзін.
Асықпай іш тамақты,
Жалама аяқ-табақты.

5-оқушы:

Сыйлап сәлем беремін,
Көршілерді көргенде.
Ізетпен бас иемін,
Үйге қонақ келгенде
Әдепсіз деп сөкпесін,
Анама айтып өкпесін.

6-оқушы:

Атам маған қашан да,
Кішіпейіл бол деген.
Ата сөзі санамда,
Мақтанбауды жөн көрем.

7-оқушы:

Өзгелерден өзімді,
Санамаймын жоғары.
Артық айтып сөзімді,
Желпінгенім жоқ әлі.

8-оқушы:

Қалдыратын ұятқа,
Жалған сөзге төзбеймін.
Жеткізетін мұратқа,
Тек шындықты көздеймін.

9-оқушы:

Сыйластықты іздеген,
Әдеп сақтар ізгі өрен.
Сыпайылықтың белгісі,
Үлкендерге «СІЗ» деген.

Ойын «Жалғастыр»

«Не істеуге болмайды?» тәрбиеші бастапқы сөзін айтады, оқушы ойланып жалғастырып айту керек.

- Үлкендердің алдынан.....(кесіп өтуге болмайды)
- Кішкентай баланы.....(жылатуға болмайды)
- Құстарды.....(атуға болмайды)
- Қыз баланы.....(ренжітуге болмайды)
- Сабақтан.....(кешігуге болмайды)
- Сыныпта.....(айқайлауға болмайды)

«Не істеуге керек?»

- Үлкен кісіні.....(сыйлау керек)
- Үлкеннің тілін.....(алу керек)
- Үлкендерге.....(сәлем беру керек)
- Кішілерге.....(қамқор болу керек)
- Оқу құралдарын.....(күтіп ұстау керек)
- Тәртіпті.....(болу керек)

Әдептілік жайлы мақал-мәтелдер айту. Слайдпен жұмыс.

1. Әдепті бала-арлы бала,
Әдепсіз бала-сорлы бала.
2. Әдептілік белгісі,
Иіліп сәлем бергені.
3. Ашу-дұшпан, ақыл-дос,
Ақылына ақыл қос.
4. Сіз деген-әдеп,
Біз деген-көмек.
5. Ұлық болсаң-кішік бол.
6. Кішіден ізет-үлкеннен құрмет.

- 7.Әдепті бала ата-анасын мақтатар,
Әдепсіз бала ата-анасын қақсатар.
- 8.Жақсы адам ай мен күндей,
Әлемге бірдей.
- 9.Әдепті бала кездессе,сәлем берер бас иіп,
Әдепсіз бала жолықса,өте шығар кекиіп.
- 10.Жақсыдан үйрен,
Жаманнан жирен.

Көрініс:(Әдептілік жайында)

Автор:Бір жұрттың үлкен ғалымы,бір елдің байымен сөйлесіп тұрады. Қастарынан бір жарлы адам өтіп бара жатып ғалымға келіп,басын иіп сәлем береді.

Ғалым басын одан да төменірек иіп

сәлемдеседі.

Бай:-Сіз зор біліміңіз бар ғалымсыз. Сөйте тұрып жарлы адамға соншалықты иіліп сәлемдесуіңіздің мәні неде?

Ғалым:Ешбір ғылым-білім үйренбеген ол кісі әдептілік көрсеткенде,мен одан әдепсіз көрінсем лайық па?

Автор:Міне,осы аңыз әңгімеден-ақ біз адам баласының әдептілігі жоғары болса,ол адам бойында адамгершілік,сыпайылық,мейірімділік т.б жақсы қасиеттер болатынын ұқтық.

Ойын: « Жұбын тап» слайдпен жұмыс.

«Адам мінезімен сұлу»

Дөрекілік
Ашуланшак
Ұстамсыз
Өзімшіл
Әдепсіз
Тәкаппарлық

Әдепті
Шыдамды
Қарапайым
Сабырлы
Көпшіл
Сыпайы

Ситуациялық сұрақтар:

- 1.Мектептен үйге қарай жүгіріп келе жатқаныңда алдыңнан бір үлкен кісі шықты. Сен не істер едің?
- 2.Өзіңнен үлкен кісілер әңгімелесіп отырған кезде сен не істеуің керек?
- 3.Үлкен кісілермен қалай сөйлесу керек?
- 4.Үйге қонақ келгенде бала не істеу керек?
- 5.Әдептілікті бізге кім үйретеді?

6.Өз іс-әрекеттеріңізден ұялған кезің болды ма?

Жүргізуші: «Әдеп» деп «әдептілік» деп қандай мінез бен іс-әрекетті айтамыз?

10-оқушы:Әдептілік деп үлкенді сыйлауды,достарды,айналадағы адамдарды құрметтеуді айтамыз. Әдепті адам басқадан сыйласым күтпей-ақ алдымен өзі басқаны құрметтеп,ардақтай біледі,көпшілікке өзінің әдептілігін көрсетеді.

11-оқушы:Сонымен әдептілік дегеніміз әдеп,ізет,инабат,сыйласым,құрмет, қамқорлық деген сөздерді білдіреді екен. Тағы да бір айтатын жағдай бір-бірімізге кешірімді болу керек,ол да-әдептілік. Кейде кешірмейтін мінез қылықтар да болады. Ондай теріс мінезді тезге салып,тез түзеу керек.

Тәрбиеші:Балалар,бүгін біз сіздермен әдептілік жайлы білдік. Әр адам өзін кез-келген жағдайда,кез-келген жерде тәртіпті ұстап,әдепті де,әдемі сөйлей білу керек екен. Әдепті адам жамандықты жақсылыққа баурап,өзінің ақылдылығын таныта білуі керек. Бүгінгі тәрбие сағатынан үйренген,білгендеріңді өмірде пайдаланып, әдепті,жақсы адам болады деп сенемін. Бүгінгі тәрбие сағатымызды мынандай ұранмен қортындылаймыз.

-Біз Отанның балдырған ұланымыз,

Әдептілік,батылдық-ұранымыз.

Рахметова Марфуга Насипкереевна
Атырау облысы, Білім беру басқармасының
"Облыстық арнайы мектеп-интернаты"
КММ
Тәрбиеші

Оқушылардың танымдық қабілетін дамыту жолдары

Қазіргі замандағы білім берудің негізгі мақсаттарының бірі – тек білімді ғана емес, сонымен қоса шығармашыл тұлғаны да қалыптастыру. Тәуелсіз еліміздің басты мұраттарының бірі өркениетті елдердің қатарына көтерілу болса, сол өркениетке жеткізетін тұлғалардың бойынан рухани байлық пен жан-жақты дамыған қасиеттің болуы шарт. Осы орайда мектеп мұғалімдерінің ең жауапты міндеттеріне оқушылардың танымдық және шығармашылық қабілеттерін арттыру жұмыстары жатады.

Әрине, бұндай жұмыстарды атқармас алдын мақсат пен міндеттерді жан-жақты айқындап, саралап алған жөн, кейін нақты жоспар бойынша жұмыстар атқарылады. Себебі, шығармашылық тұлғаны тәрбиелеу жолында аз тер төгілмесі анық. Нәтижелі жұмыс үшін нақтылы қадамдарды белгілеп алуымыз шартты дүние. Мақсатымыз – оқушылардың іскерлігі мен ой-өрісін дамыту болатын болса, атқарылатын міндет – оның шығармашылық қабілетін дамыту, ой-өрісінің кеңеюі жолында оқушымен жан-жақты жұмыс жүргізу, ғылыми-зерттеу дағдыларын қалыптастыру. Осы мақсат пен міндеттің нәтижелі болуы үшін жүйелі жұмыс істеп, әрі қарай дамытуға ден қойған абзал.

Оқушылардың танымдық қабілетін арттыру барысында шығармашылық жұмыстарға көңіл бөлемін. Оқушының белсенділік танытып, өз бетімен дербес әрекет етуі оның білім деңгейін көтеріп, қабілеттерін шыңдай түсуге оң әсер етеді. Шығармашылық тапсырма түрлері оқушының білім деңгейін – оқушылық деңгейден шығармашылық деңгейге дейін көтерудің оңтайлы түрі болады. Бұл әрекетті іске асырудың үш түрлі кезеңі бар:

Біріншіден, түпкі идея мен тың нәрселерді дамыту. Бұл кезеңде оқушы тапсырмаларды орындау барысында шығармашылық ізденіске көп көңіл бөледі. Тақырыптарды айту барысында дәстүрлі формаға қарағанда, ерекше етіп айту дағдыларын қалыптасырады. Мысалы, тақырыптарда туындаған шиеленісті түсіндіреді, тақырыпқа сай мақал-мәтелдер, қанатты сөздерді іздейді. Яғни, бұл кезең бала бойындағы шығармашылыққа деген қызығушылықты тудыруы керек.

Екіншіден, қиял, ұшқыр ой қалыптастыру. Бұл кезең бойынша оқушы тақырыпқа байланысты образ жасаумен айналысады. Оқиғаны дамыту жолдарын ізденеді. Өз бетінше іздену – шығармашылық қабілеттерін ашудың негізгі көзі екенін ұмытпаған жөн. Таным көкжиегін арттыру үшін, мынадай жұмыстар жасай аламыз: логикалық ойын дамытатын тапсырмалар орындау, берілген тапсырманы түрлендіру бағыты бойынша жұмыс істеу, еркін тақырып бойынша ойынан әңгіме, не өлең құрастыру. Міне, осындай тапсырмалар орындау арқылы оқушы қосымша ізденіс үстінде, үнемі қызығушылық білдіретін көңіл-күйде болады.

Үшінші кезең – оқушы тапқырлығы мен шеберлігінің шыңдалуына ден қоятын кезең болып табылады. Тақырып бойынша оқушы көзқарасын, пікірін айтып, оны теориялық жағынан да талдап үйренеді. Сол тақырып аясында практикалық жұмыс ретінде ғылыми жобалармен айналысуға да жағдай жасаған жөн. Осындай үш кезеңнен өтіп, шығармашылығын шыңдаған әрбір оқушының бойындағы танымдық қабілеттері ашылып, тіпті арта түсетіні хақ.

Балаға өзі қызығып ізденетіндей жағдай тудыру таптырамас көмекшілердің бірі. Балаға тақырып қызық болса, кеңінен талданып, түсіндірілсе, оқушы ойында туындаған сұрақтарды шешу үшін ол өзі әрі қарай жұмыс жасайтын болады. Ізденеді, ситуацияны шешу жолын қарастырады. Ал, мұғалім бұл жерде оған бағыт-бағдар беруші ретінде көмектесетін болады.

Осы тұста, ұлы ағартушы Ахмет Байтұрсынұлының «Мұғалім әрдайым ізденісте болса ғана шәкірт жанына нұр ұялата алады» деген сөзі еске түседі. Әрине, біз педагогтар заман ағымынан қалып кетпей, бірге ілесе жүріп ізденіс үстінде болсақ, сабақта қызықты әдіс-тәсілдерді пайдалану арқылы үйретсек, шәкірттердің де үнемі ізденіске, білуге ұмтылатынына еш шүбә келтірместен сенетін боламыз.

Енді шығармашылық жұмыстар жүргізудің оқушыға тигізер маңызды жақтарын түсіндіре кетейін:

- Оқушының танымдық іздемпаздығы қалыптасады, сұрақтар мен мәселелерді тереңнен талдайды;

- Ой-өрісі артады, қосымша әдебиеттермен жұмыс істеу арқылы іздепаздық біліктілігін арттырады;
- Ұжымдық ой-пікірі жетіледі, өз ойын еркін айтып, сөйлеу мәнерін, сөз мәдениет қалыптастырады;
- Тұжырымдап, қорытындылап үйренеді. Оқушының тұлға ретіндегі «мен» деген пікірі қалыптасады.

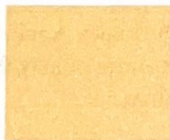
Міне, осындай оң өзгерістер болуының арқасында оқушы дүниетанымы кеңейіп, белсенді тұлға қалыптасады.

Оқушылармен жұмыс жүргізу барсында, мектептің қоғамдық өміріне де белсене атсалысуларын қамтамасыз еткен жөн. Сыныптан тыс іс-шараларға қатысып, қосымша үйірмелерге жазылып, ғылыми жобалар мен түрлі деңгейдегі сайыстарға қатысу оқушы бойындағы көптеген таланттардың ашылуына алып келеді. Мектеп өмірінде белсенді болған оқушы болашақта жоғары оқу орнына түскен сәтте де өзін еркін ұстап, кез-келген ортаға тез бейімделіп, өзін жан-жақты дарынды тұлға ретінде аша алады. Біз бір нәрсені ұмытпағанымыз жөн, біздің қазіргі жасап жатқан еңбегіміз шәкірттің болашағына деп қаланып жатқан баспалдағы. Оның берік, мықты болып қалыптасуы мектепте алған тәрбие мен білімге байланысты болады. «Ұстазы жақсының ұстамы жақсы» демекші, біздің салған сара жол, шәкірттің болашаққа бастар дара жолы болады! Сондықтан осындай қиын да, қызық міндетті абыроймен еңсеріп, атқарып шығайық, ұстаздар!

Сейдахметова Сандугаш Султанбаевна
Қызылорда облысы Қарауылтөбе елді мекені
№179 Айтбай Хангелдин атындағы орта мектеп
Математика пәнінің мұғалімі

Күні:	Мұғалімнің аты-жөні: Сейдахметова Сандугаш Султанбаевна
Сынып: 5	Қатысқаны: 20 Қатыспағаны:
Сабақтың тақырыбы:	Ондық бөлшектерді қосу және азайту
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары	Ондық бөлшектерді қосу және азайтуды орындау;
Сабақтың мақсаты:	• Ондық бөлшекті қосу және азайту • Әртүрлі разрядтағы ондық бөлшектерді қосу және азайту.
Бағалау критерийі:	• Ондық бөлшектерді қосады • Ондық бөлшектерді азайтады
Тілдік мақсаттар:	• Ондық бөлшектерге (қосу және азайту) қолдану Лексика және терминология: • бүтін бөлігі, бөлшек бөлігі; • ондық бөлшек; • үтірмен ажыратылған цифрлар саны; • үтірден кейінгі цифрлар саны; • ондық, жүздік, мыңдық т.с.с. бөліктер; • санды разрядтарға жіктеу; • разрядтық бірліктер; • ондық сандар.
Құндылықтарға баулу:	• Топ ережесін сақтау; Сыйластық арқылы оқу, топта бірін-бірі бағалау арқылы жауапкершілікке тәрбиелеу. • Өз ойынымен бөлісе алатын тұлға қалыптастыру.
Пәнаралық байланыс:	Жаратылыстану

Алдыңғы білім:		• Ондық бөлшек. • Ондық бөлшектерді оқу және жазу. • Ондық бөлшекті жай бөлшекке айналдыру. • Ондық бөлшектерді координаталық сәуледе кескіндеу. • Ондық бөлшектерді салыстыру.
Сабақ барысы		
Сабақтың жоспарланған	Сабақтағы жоспарланған жаттығу түрлері	Ресурстар
Сабақтың басы	I. Ұйымдастыру кезеңі Оқушылармен сәлемдесу (психологиялық ахуал туғызу) Сыныпты геометриялық фигуралармен топқа бөлу II. Қызығушылықтарын ояту « Кім жылдам?» әдісі арқылы Тапсырмаларын орындау №1. Қосуды орында: $1157+143=$ $2400+500=$ №2. Азайтуды орында: $1690-370=$ $2440-440=$ №3 Тиімді тәсілмен орында: $(4+25)+(35+6)=$ $(25+14)-(5+16)=$ Қалыптастырушы бағалау “Бағдаршам” әдісімен өзін - өзі бағалау Ештеңе түсінбедім Жартылай түсіндім Түсіндім	Сыныпты геометриялық фигуралармен топқа бөлу Көп нүкте қойып,жалғасын табу

Сабактың
ортасы

III. Постер жасау және қорғау

93- беттегі тапсырмаларды көшіріп, шешімін постерге көрсетіп қорғау

тапсырма

- 1) $34,683 + 8,564 = 43,247$ (1-топ)
- 2) $17,23 - 8,45 = 8,78$ (2-топ)
- 3) орындалу жолын тексереді (3-топ)

Дескриптор:

- Ондық бөлшекті қосады
- Ондық бөлшекті азайтады
- Тиімді тәсілмен шығарады

Қалыптастырушы бағалау

IV. Тапсырма: («Қарқын» оқушыларға қосымша жұптық тапсырма) оқулықпен жұмыс

1	$0,07+13,23=13.3$ $9.02+4.28=13.3$ $18.36+7.14=25.5$	2	$85.07+3.03=88.1$ $25.6+0.41=26.01$ $56+0.37=56.37$		$6.3+2.5+0.7=9.5$ $9.2+3.3+1.6=14.1$ $0.1+9.9+1.5=11.5$	
---	--	---	---	--	---	--

Дескриптор:

- Ондық бөлшекті қосады
- Тиімді тәсілмен шығару

Қалыптастырушы бағалау

Жұптық бағалау жүргізіледі (дұрыс жауапқа «+», қате жауапқа «-» таңбасы қойылады)

1	$6,25-4,3=1.95$ $15.9-4.75=11.15$ $7.63-$	2	$41-32.5=8.5$ $6.5-4.7=1.8$ $18.3-5=13.3$	3)	$67.45-49.88=17.57$ $61-7.64=53.36$ $95-81.08=13.92$
---	---	---	---	----	--

Дескриптор:

- Ондық бөлшекті қосады
- Тиімді тәсілмен шығару

Математика 5 сынып

Математика 5 сынып

Сабақтың соңы	V. Шағын тест (жеке тапсырма), ашық тест							
	1.	Қосуды орында: $3,2 + 13,01$						
	A.	15,21	B.	14,21	C.	16,21	D.	17,21
	2.	Азайтуды орында: $12 - 5,12$						
	A.	7,88	B.	6,88	C.	7,98	D.	6,98
	3.	Қосуды орында: $3\frac{3}{25} + 4,12$						
	A.	7,37	B.	7,27	C.	7,47	D.	7,17
	4.	Азайтуды орында: $12,45 - 12\frac{1}{4}$						
	A.	2	B.	0,2	C.	0,02	D.	0,08
	VI. Үйге тапсырма							
VII. Рефлексия «Интервью әдісі». Әр топтан бір оқушы тұрғызылып, төмендегі сұрақтар қою								
• Біз мақсатымызға жеттік пе? • Қосымша не үйрендік? • Қиындық туындады ма? • Сабақ қалай өтті?								
VIII. Стикер жапсыру Әр оқушы сыныптан шығып, сабақты түсіну деңгейіне сәйкес тақтадағы осы БҰҰ кестесіне аттары жазылған стикерлерін жапсыруына болады								
Білдім		Үйрендім		Үйренгім келеді				

Слайд

Саралау – Сіз қалай қосымша қолдау көрсетесіз? Басқаларға қарағанда қабілетті оқушыларға қандай міндет	Бағалау – Сіз оқушылардың оқуын қалай бағалауды жоспарлайсыз?	Денсаулық және қауіпсіздік ережелерін сақтау
Оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын ояту, жаңа сабақты ашу кезінде диалог және қолдау көрсету, практикалық жұмыс кезінде қосымша тапсырмалар беру, «Темп», сабақ соңында «Қорытынды» тест тапсырмасы, бағалау түрлері, оқушылардың сабаққа қызығушылығын ояту әдістері	Оқушылардың сабаққа қызығушылығын ояту, жаңа сабақтың басында диалог және қолдау көрсету, практикалық жұмыс кезінде қосымша тапсырмалар қою, сабақ соңында бақылау тапсырмасы, бағалау түрлері, әдіс-тәсілдері, сабаққа деген қызығушылықтарын оятуға көмектесті.	Баланың жас ерекшелігін ескере отырып, үй тапсырмасын көлемді түрде беремін, интерактивті тақтаны сабақта көп қолданбаймын. Студенттердің даулы мәселелерде ынтымақтастық мәдениетін және белгілі бір тәртіптің болуын сақтауға жағдай жасаймын.

Оразбаева Гулбибі Нәбіханқызы
Түркістан облысы, Төлеби ауданы, Ленгер қаласы
Қ.Сәтбаев атындағы №4 жалпы орта білім беретін
мектеп
Ағылшын тілі пәні

Ағылшын тілі сабақтарында жаңа әдіс-тәсілдер арқылы оқушылардың қызығушылығын арттырудың жолдары

Ағылшын тілі пәнінің басты міндеті - білімгерлердің тілдік қарым-қатынас жасай алу біліктілігін жетілдіру. Ағылшын тілі пәні мектепте білім, тәрбие берумен қатар жасөспірімдердің жеке бас қасиеттерін тұлға ретінде жетелдіруге қоғамдағы өз орнын табуға ерекше ықпал етеді.

Ағылшын тілін оқыту кезінде кез келген бір әдістемені қолдану әртүрлі шарттарға байланысты болып келеді. Ең басты шарттары: ағылшын тілін оқытудың алдына қойылатын маңызды роль атқаратын-оқыту мақсаты болып келеді. Бұл шарт қоғамның дамуы, оның басқа елдермен саяси, шаруашылық және тағы да басқа байланыстары шетел тілін оқытудың мақсаттарын анықтауға тікелей әсер етеді.

Белгілі ғалым Н. Д.Гальскованың айтуы бойынша, кіші сынып оқушылары шетел тілдерін меңгеруге өте бейім. Баланың имитациялық қабілеттері, табиғи қызығушылығы әрқашан жаңаны меңгеруге қолайлы жағдай жасайды.

Мотивация факторлары мыналар:

- Оқу мазмұнының әртүрлілігі;
- Оқушы мен оқытушы байланысының жанды интенсивті болуы;
- Оқытушы тұлғасы;

Қазақ әдебиетінің классигі, Ұлы Абай атамыз: *«Шәкірттерің жақсы оқу үшін, оның оқуға деген ынтасы және қызығушылығы зор болу керек»*, - деген. Расында да, тек қана жігерлі, әр нәрсені үнемі білгісі келген, табандылығын, шыдамдылығын көрсеткен адам ғана өз мақсатына жетеді.

Ағылшын тілі мұғалімі оқушылардың тіліне деген қызығушылығын арттыру үшін тек қана оқулықты ғана емес, басқа да қосымша материалдарды газет, журналдардан, тіпті интернет көзінен де қолдануы тиіс. Оқушылар материалды толық және тез меңгеру үшін, мұғалім көп көрнекі құралдарды пайдаланып, сабақты дұрыс ұйымдастыра білуі керек. Оқушылардың ағылшын тілі сабағына деген қызығушылығын ояту үшін, мұғалім әр түрлі әдіс-тәсілдерді қолданғаны жөн, бірақ бұл әдіс-тәсілдер төмендегідей талаптарға сай болуы тиіс:

- 1 Әдіс-тәсілдер арқылы өзін-өзі еркін сезіну үшін жағымды атмосфера жасап, оқушы қызығушылығын ынталандыру керек, тілді практикада қолдануға деген қажеттілігін тудыру қажет.
- 2 Оқушы тұлғасын толығымен оқу процесіне тарту керек, оның эмоциялары, сезімдері оның қажеттіліктерімен байланысты болуы керек.
- 3 Оның тілдік шығармашылық қасиеттерін ынталандыру керек.
- 4 Оқушыны оқу процесінің басты тұлғасы ретінде белсенді етіп, басқа оқушылармен тығыз байланыстыру керек;
- 5 Оқушыға өз физиологиялық, интеллектуалдық, психологиялық ерекшеліктеріне байланысты өз бетімен жұмыс істей алуына көмектесу керек;
- 6 Түрлі жұмыс түрлерін жеке, жұппен, топпен, сыныппен және тағы басқа жұмыс түрлерін қолдану қажет.

Ағылшын тілін оқыту әдістері мыналар: Логикалық ойлау; Грамматикалық-аударма әдісі; Сатылау; Тізбектеу әдісі; Үнсіздік әдісі; Физикалық сезіну әдісі; Рольдік ойындар; Мәдени қарым-қатынас; Жобалау ідісі; Проблемалық оқыту әдісі; Анализдеу; Миға шабуыл; Пікір алмастыру; Интерактивті әдістер; Коммуникативтік, көру, есту, кинестикалық, Витагендік әдіс, Ойға шолу, Аудиолингвистикалық әдіс; Келесі әдіс; Түсіндіру; Көрнекілік әдісі; Практикалық әдіс және ақпараттық-коммуникативтік технология әдісі. Бұл оқыту әдістерінің ішінде бұрыннан қолданып келген әдістер және осы замандық жаңа әдістер қамтылған. Осы ағылшын тілін оқыту әдістерін салыстыра сипаттау аса маңызды. Себебі пайда болған әрбір жаңа әдістің артықшылығы мен кемшілігі болады. Оқытушының сабақ барысында қай әдісті таңдауы салыстырмалы сипаттауда аса маңызды. Себебі әдістердің түрлері сан алуан және де бұл әдістердің өзгешеліктерін білмей отырып оны таңдау мен қолдану қиынға соғады. Енді ағылшын тілін оқыту әдістеріне тоқталайық. Ағылшын тілін оқыту әдістерінің ең алғашқы қолданылған әдісі - «Grammar-translational

Практикалық әдіс – оқушылар сабақ үйрену барысында түрлі ойын элементтері бойынша тіл үйрену іс-әрекеті болып табылады. Оқушының сөздік қорын молайтуда ойындардың ролі зор, себебі ойындар олардың сөйлеу машығын қалыптастыру үшін қажет.

Интерактивтік әдіс – сұхбат құруда оқушылардың белсенділігін арттырады. Бұл әдістің мақсаты – оқу процесінің барлық сатысында біріккен әрекетке жағдай жасау. Оқушылар және тапсырмалармен жұмыс істей отырып, топ мүшелерін де ойлауға үйренеді. Бұл әдісте әр оқушы өз міндетіне жауапкершілікпен қарай отырып, ортақ нәтижеге қол жеткізуге талпынады. Оқушылар бірігіп жұмыс істеуге үйренеді. Бұл әдісте оқушы сабақ барысында оқушыларға кеңесші, серіктес рөлін атқарады.

Ағылшын тілі сабақ барысында компьютер оқытушыға оқушының өз бетінше жұмысын ұйымдастыруға жәрдем береді. Ол үшін ғалымдардың ұсынысы бойынша мынадай жаттығулар мен әдістемелік тәсілдер қолдану дұрыс:

1. Сұрақ-жауап диалогы.
2. Таңдамалы жауаптармен жүргізілетін тапсырма.
3. Еркін құралған сөйлемдерді стильдік түзету.
4. Толықтыруды керек ететін жаттығулар.
5. Сөздікті меңгеруден өзін-өзі бағалауға арналған жаттығулар.

Компьютерлік бағдарламалар уақыт өте келе жетіліп, қарқынды даму үстінде. Сөйтіп біз бүгінде әлемдік интернет жүйесі арқылы ақпарат алып қана қоймай, білім алудың жаңа түрі аралықтан оқыту әдісі пайда болды. Бұл оқыту әдісінде мультимедиялық технологияның көмегімен бейне, мәтін, графика арқылы оқу курсының материалдары жасалады. Оқу материалы ретінде оқушыға дәстүрлі оқулықтар мен оқу құралдары және интерактивті қасиеті шектеулі бейне және мультимедиялық материалдар ұсынылады.

Ағылшын тілін үйрету барысында ескертетін жайттар:

- 1 - Ағылшын тілін оқытуды жүйелі түрде жүргізу.
- 2 - Үйрету күнделікті өмірде жиі қолданылатын контекстерден басталады.
- 3 - Тапсырманы оқушының қабілетіне қарай беру.
- 4 - Оқу материалдарын шындыққа сай етіп алу.
- 5 - Үйрену – қарапайымнан күрделіге қарай ұстанымы арқылы жүзеге асады.

Қазіргі ағылшын тілді елдердің экономикасының дүниежүзіне ықпалы артуда. Екіншіден, ағылшын тілі- әдебиет пен саясаттың, өнердің, сауда-саттық пен әр түрлі ресми қарым-қатынас тілі. Бірақ та ағылшын тілі мамандарының алдында проблемалар да бар. Олар: біріншіден, ағылшын тілін оқытуда жаңа технологияларды енгізуге байланысты материалдық-техникалық базаның талапқа сай келмеуі. Екіншіден, теориялық білімді тәжірибемен ұштастыруда базалық ортаның аз қамтылуы. Осы проблемаларды шешудің бірден-бір жолы оқу бағдарламасын өзгерту, әдістерді жетілдіру. Ағылшын тілін оқыту әдістемесі әрдайым толықтыруды, дамытылуы тиіс. Ендеше оқушылардың дүниетанымын кеңейтуде танымдық белсенділігін арттырып, білім, біліктерін жетілдірудің қоғамдық мәні зор болып келеді.

Осы әдістер мен әдістемелердің қолдануына байланысты оқушылардың ағылшын тіліне деген қызығушылығының артқанын көреміз.

Қами Талжібек

Жетісу облысы, Көксу ауданы, Мәмбет ауылы

"Ертөстік" бөбекжай - балабақшасы

Тәрбиеші

Тәрбиеші – балабақша жүрегі

Сен не еткен бақытты едің келер ұрпақ,

Қараймын келбетіңе мен таңырқап ...

Қ.Аманжолов

Жас жеткіншектерді тәрбиелеу жұмысының негізі ең алдымен отбасында қаланып, сонан соң балабақшада жалғасатыны белгілі. Бүгінгі жас ұрпақ болашағының ірге тасының берік қалануы үшін, балабақшада берілетін білім мен тәрбиені дұрыс қалыптастыру өз қолымызда. Біздің басты мақсатымыз: Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі білім беру стандартының негізгі ережелері мен талаптарын басшылыққа ала отырып, білім салаларында білім алу күзіндеттіліктерін қалыптастыру.

«Ел боламын десең, бесігіңді түзе» — деп ұлы жазушы Мұхтар Әуезов айтқандай тәрбие тал бесіктен басталуы тиіс тек отбасында ғана емес, балабақшада тіл үйреніп, халқымыздың салт-дәстүрін бойына сіңіріп, құнарлы бай әдебиетімізден нәр алып өскен баланың болашағы қашанда жарқын болары сөзсіз.

Жас ұрпақтың негізі бұрын мектепте қаланады десек, енді оның балабақша қабырғасында қаланатынына көзіміз әлдеқашан жетті. Балабақша «Білім туралы» Қазақстан Республикасы заңының, Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттары бойынша өз мақсат, міндеттерін орындап келеді.

Ұстаз - таудан сарқырап аққан тау өзені секілді, айналасына қуат беріп, жолында кездескендерді суымен нәрлендіріп, таудай қиындықтарды тастай домалатып, білімнің сар даласында тыныштық тауып, дамылдайды. Ұстаз - Жер деген әлемнің бетін көркейткен, шәкірттеріне шуақ төккен Күн-Ана. Ұстаз - ақылдың тозбайтұғын асылы. Қасиетті мамандық иелерінің ішіндегі жауһары. Өзге мамандық атаулылары өздерінің түр-сипатын мың құбылтып жатса да, еш өзгеріссіз сол баяғы қалпында жас ұрпаққа адамгершілік қасиеттерді сіңірген адам ол ұстаз. Менің мамандығым - тәрбиеші. Қиындығы мен қызығы мол осы мамандықты армандадым. Адам баласына көмектесу - игілікті істердің бастамасы екенін сезгендеймін.

Ендігі алға қойған мақсатым - білікті тәрбиешілердің қатарынан көріну, білімді балалар тәрбиелеу. "Бала жүрегі- кішкентай күй сандық. Сол сандықтың кілтін тапсаң ғана ашылады. Тәрбиешінің қолында әр кезде сол кілт тұру керек" деп М. Шаханов ағамыз айтқандай, әр баланың жүрегіне жол табу, бала бойындағы дарынды ашу тәрбиешінің міндеті деп ойлаймын. Қазір жас маманым - болашақта ұлағатты тәрбиеші болу басты арманым. Тәрбиеші - балабақша жүрегі болса, оның беделі балабақшаның беделі. Ал, балабақша - мемлекеттің басты тірегі деп айтсақта болады. Олай болса, қазіргі таңда тәрбиеші білікті әрі шебер, ұшқыр ойлы, қабілетті, өз ісін жетік меңгерген болуы керек. Тәрбиешілер қатарын толықтырып отыратын мен сияқты жас мамандар да талмай үнемі ізденіс үстінде болып, әр баланы мектепке ақылды, тәртіпті, білімді бала қылып балабақшадан жақсы түлектер ұшырса шығар асуымыз алыс емес. Еліміздің ертеңі бүгінгі жас ұрпақтың қолында, ал жас ұрпақтың тағдыры тәрбиешілер мен мектеп ұстаздарының қолында. Сондықтан әрбір ұстаз бұл жауапкершілікті сезінсе, біздің мемлекетіміздің қорғаны нығая түспек. К.Ушинский: "Ұстаз - өзінің білімін үздіксіз көтеріп отырғанда ғана ұстаз, ал оқуды, ізденуді тоқтатысымен оның ұстаздығы жойылады" деген ойымен келіспеу мүмкін емес. Күнделікті таңертең балабақша ауласына жақындағанда, балалардың сыңғырлай күлген дауыстары мені қуанышқа бөлейді. Балабақшаға кіргеннен-ақ, өзімді мазалаған сан түрлі ойлардан арылып, кішкентай бүлдіршіндеріміздің тәтті қылықтары мен әдемі жүздерінен шаттанамын. "Баласыз үй мазар, балалы үй базар" деп ата-бабаларымыз бекер айтпаса керек. Алдымызға келген балалар - біреудің маңдай алды жарығы, енді бірі - жан дегенде жалғыз, бірі - ерке, бірі - қой аузынан шөп алмас момыны. Маңдай алды жарығын таңшолпандай жарқыратып, жан дегенде жалғызды көпшілікке үйретіп, қой аузынан шөп алмасты ортада жарқылдап сөйлер шешен қылып тәрбиелеу үшін қажымас қайрат пен батырлық қажет. Ең алдымен өзіме осы екі асыл қасиетті серік етемін. "Білімді болуға - оқу керек. Бай болуға - кәсіп керек. Күшті болуға бірілік керек. Осы керектің жолында жұмыс істеу керек" деген А.Байтұрсынов саралаған әдемі жолдардың ізімен жүріп

өтсек бірлігіміз бен кәсібіміз одан әрі жандана түсетініне сенемін. Балабақша - балалардың екінші үйі болса, ал тәрбиешілер екінші анасы екенін әрдайым санамда ұстаймын. Әр үйдің еркелерін бір арнаға тоғыстырып, олармен жұмыс жасау оңайға соқпайды. Алайда баланың тілін тауып, тілдесу, жақсы тәрбие берудің өзі мен үшін үлкен ганибет. Ақ парақ бетіне сызу сызғандай баланың кіршіксіз санасына адамгершілік, мейірімділік нұрын сеуіп, білім, өнер нәрімен сусындату тәрбиеші деген ұлы тұлғаның парызы.

Ұстаз болып жұмыс істей отыра, әр бала жеке дара тұлға екенін сезініп және сен ұстаз ретінде әр баланың жүрегіне кілт таба білуін керек. Тек қана балаларға емес, оның ата – анасына да. Тәрбиеші – екінші ана. Біздің мамандықта ең бастысы – балаларды жақсы көру әрқайсысы әр түрлі мінезде, әр үйдің кенжесі, еркесі және оларды жай ғана жақсы көріп қана қоймай жүрегінді берердей жақсы көру керек деп ойлаймын.

Педагогикалық шеберлік – өскелең ұрпақты тәрбиелеуді өзгеше өнері. Біздер балаға қиындығы мен қарама – қайшылығы мол өмірді, қоршаған ортадағы құбылыстарды бағамдай білуге көмектесуіміз қажет. Тек педагог ғана бала жанының қаншалықты сезімтал, ұғымтал болатындығын бағалауға барлық мүмкіндіктерін жұмылдырады. Біздің балаға береріміз – махаббат, сүйіспеншілік, мейірім мен қамқорлық. Балалар өміріміздің жауқазыны іспетті. Ал жайқала өсетін әсем гүлдер ешқандай жасандылықсыз және шынайылықпен баптағанда бойын бекітетіндігін білеміз. Бар біліміміз бен асыл қасиеттерімізді періште бөбектерге арнасақ олардың жүрегіне жол табуға болады. Әрі оларды елжандылыққа тәрбиелесек – міне, біздің балабақшамыздың нағыз мейірім алаңына айналғаны.

Балабақшамыз қазіргі таңдағы өзекті мәселелердің бірі табиғатты қорғау, балалардың экологиялық мәдениетін еселеуге, қоршаған ортаға деген құрметін қалыптастыруға тікелей байланысты. Осыған сәйкес қазіргі уақытта білім беру мекемелерінде балаларға экологиялық тәрбие беру — оқу-тәрбие үрдісіндегі әлеуметтік мән-маңызы зор, құнды бағыттардың бірі экологиялық тәрбие бағыты бойынша жұмыстанып мақсат, міндеттерін орындауда.

Мақсатымыз: Балаларды туған табиғатқа деген сүйіспеншілікке тәрбиелеп, оның әсемдігін терең сезінуге, өсімдіктер мен жануарлар дүниесін қамқорлыққа алуға тәрбиелеу; Балабақшада табиғат жөнінде қарапайым білім беріп, осының негізінде жанды және жансыз табиғаттағы құбылыстар жөнінде нақты жалпылама түсініктерді қалыптастыру. «Адамға ең бірінші білім емес, тәрбие берілуі керек, тәрбиесіз берілген білім адамзаттың қас жауы, тәрбиесіз берілген білім адамзатқа апат әкеледі»-деген ғұлама ғалым Әбу Насыр Әл-Фарабидің ойын әрбір ұстаз, әрбір ата-ана өздеріне қағида ретінде ұстанса нұр үстіне нұр болары сөзсіз. Сондықтан да тәрбиешіге қойылатын талап та жоғары болмақ. Ғылым мен техниканың қарыштап дамыған тұсында еліміздің білім мен тәрбие беру жүйесінде тың ізденістерді негізге алған мемлекеттік бағдарламалар енгізіліп қана қоймай, енді міне әлемдік стандартқа көшуге бет түзей бастадық.

Мектеп жасына дейінгі балаларға экологиялық мәдениет тәрбиесінің бір маңызды шарты ол дамытушы- заттық ортаны дұрыс ұйымдастыру және экологияландыру болып табылады. Қазақ қашанда бала тәрбиесіне үлкен мән берген. Аттың жалы, түйенің қомында көшпелі тірлік кешсе де, «балам – балым, баламның баласы – жаным» деп оның тәтті қылықтарына тамсанған. Қыз баласын ұлмен тең санап, «әке көрген оқ жонар, ана көрген тон пішер» деп перзенттерінің тәрбиесін басты назарда ұстаған. Ру таңбасын көрсетіп, «жеті тасын білген жетелі» деп жеті атасын жаттатқызған. Халықтың аңыздары мен жырларын тыңдатып, халықтың ұлы болуға баулыған ұлдарын. Қыздарына отбасының ұйытқысы болуды ғана емес, ұлт тәрбиесін жалғастыруды, сақтауды үйреткен. Осы ұлы тәрбиенің нәтижесін ұрпақтар жалғастығынан көруге болады. «Бұтағымен ағаш сымбатты, ұрпағымен адам қымбатты» деген қазақ даналығында саналы сыр бар. Осы қағиданы берік ұстаған ата-бабаларымыз ұрпақ жалғастығын, үбірлі-шүбірлі болуды, өмірдің мақсаты, мұраты санаған. Асыл қазынаға жол бастап зерделі ұрпақ тәрбиелеуде, ата-анамен педагогтардың аянбай еңбек жасағандары абзал.

Мектепке дейінгі жастағы балаларға ұжымдық тәрбие беруді қалыптастырған балабақшаның бүгінде маңызы зор. Ата-аналардың жақсы тұрмысқа ұмтылуы олардың жұмысбастылығына алып келді. Жаңа ғасырда бала тәрбиесін сеніп тапсыруға болатын, қауіпсіз, баланың жан-жақты дамуы мен жетілуін қамтамасыз ететін балабақшалар ауылдық жерлерде де ашыла бастағаны көңіл қуантады. Ұжымдық тәрбиенің қоғамға пайдасын сезе білген мемлекет еліміздегі балабақшаларды көбейте бастады. Адамға әр алуан атақ-дәреже алып беретін ұлы құдірет – еңбек. Еңбексіз табылған бақыттың қадірі аз, ғұмыры қысқа. Еңбек атаулының бәрі де жақсы болғанымен, оның сапалы орындалатыны, кейде зая кететіні де жоқ емес. Қалай дегенмен қарманған қарап қалмайды, көздеген мақсатына жетеді. Бала болашағы балабақшадан басталады.

Турдалиева Мадина Серикбаевна
Туркестанская область, Казыгуртский район, село
Казыгурт
Специализированная школа-интернат "Дарын"
Русский язык и литература

Познавательная игра "Домино" при повторении или закреплении частей речи

Домино-увлекательная игра для взрослых и детей. Это способствует развитию памяти, логики и внимания. С его помощью можно хорошо провести время дождливыми вечерами и в компании. К счастью, научиться играть в домино легко, как в классической версии, так и в более сложных вариантах.

Каждая фишка имеет прямоугольную форму и делится на 2 половинки с одной стороны. В каждой его части используется от 0 до 6 точек, обозначающих точки. Классические 28 элементов имеют 7 пар-фишек с одинаковым количеством очков в обоих таймах.

В России используют домино с 28 пластинами.

Основными материалами для изготовления чипсов являются пластик, дерево, металл и кость.

Также есть домино для детей. Это означает прямоугольные фишки с изображением фруктов, овощей, игрушек и других предметов, представляющих интерес для ребенка.

Всего в мире насчитывается более 40 видов домино. Есть даже самые доступные, которые подходят для начинающих и требуют определенных навыков.

Самые популярные игры, за исключением классического домино:

* "Спортивное домино";

* «Коза»;

* "Морская коза";

Разница в играх во многом зависит от количества участников и способа подсчета очков. Вы можете играть в домино двумя, тремя или парой.

Классические правила домино:

Классический домино - самый распространенный вариант игры. Для коллекции вам понадобится набор из 28 предметов.

Цель состоит в том, чтобы создать цепочку жетонов, соответствующую количеству очков.

Цель игры-создать цепочку фишек, чтобы количество очков в соседних частях совпадало. Движения выполняются по часовой стрелке поочередно.

Количество участников:

В игре участвуют 2-4 человека. Вы можете играть для себя или для пары. Кроме того, количество игровых костей варьируется:

* во время игры участники получают 7 фишек;

* в парной игре-5.

Остальные камни не открываются в заповедник, он называется базаром. От него участники получают необходимые фишки для продолжения игры.

Играя в Домино, вы должны быть осторожны и следить за каждым движением противника. С костями в руках разные значения, сразу подумайте о следующем шаге. Постарайтесь определить намерения конкурента. Начиная с этого, начните игру со слабых или сильных костей. Как играть в "козла":

Для игры в домино» козел " требуется классический набор кубиков размером 28 шт. Количество игроков от двух до четырех человек.

Все чипсы переворачивают на изнаночную сторону и хорошо перемешивают. Каждый участник получает 7 или 5 камней для себя. Фишки должны быть получены таким образом, чтобы другие игроки не видели количество очков, отображаемых на камнях. Коза-самый популярный вид домино в России.

Первое движение выполняется участником с наименьшим количеством очков, например 1-1, 1-2. далее противники поочередно формируют последовательность соответствующих элементов.

Игра заканчивается, когда один из участников выкладывает все свои фишки или возникает ситуация, когда у соперников есть камни, но продолжение игры невозможно (ее называют рыбой). В этом случае дубль нельзя считать последним камнем.

"Морская коза"

В играх» коза «и» морская коза " правила схожи. На вечеринке присутствуют те же игроки. Кости распределяются по тому же принципу. Первый камень в игре - повторяющийся или с большим

количеством очков.

Однако есть некоторые отличия:

1. игра заканчивается, когда у одного игрока 125 очков.

2. очки присуждаются проигравшим, но только в том случае, если они превышают 25 очков. Остальные участники игры не регистрируют проигрыш.

3. Если у одного игрока 5 или более дублей, фишки смешиваются и перепродаются.

4. Если у участника сразу два приема, соответствующие разным краям цепочки, их можно установить в 1 ход.

5. в конце игры, когда дубль 0-0, начисляется 25 очков. 6-6-50 баллов. Если две пары находятся в руках одного игрока одновременно, он получает 75 очков соответственно.

6. когда игра заканчивается сигналом 0-0, участник, открывший эту смерть, автоматически становится победителем. Такой митинг называется "лысый козел".

Что такое Домино?

Эта игра-головоломка способствует развитию математических навыков и внимания. Игра в Домино состоит из создания последовательности последовательностей (камней или костей, как их еще называют). Эти элементы должны соприкасаться с сторонами с одинаковым количеством точек. Цель этого увлекательного мероприятия - набрать минимум очков за всю игру. Игрок, добившийся успеха, считается победителем игры в домино. Они заранее устанавливают, сколько очков будет длиться игра, например, до 100, 200, 300, 500.

История Домино

Многим поклонникам этой игры интересно, когда появилось домино. Это связано с древней игрой в кости, которая возникла в Древний Китай, и называется «костяные таблетки». Плитки с белыми и красными точками, а также кости изначально потеряли нулевую точку. В 18 веке игра была привезена в Италию, откуда она дошла до Франции и Англии до конца века. В европейских странах играть в домино играют только монахи Ордена во главе с испанцем Домиником. Им запретили играть в карты, поэтому они предприняли аналогичные действия, чтобы тратить свое свободное время. Название игры, по одному мнению, происходит от французского слова «домино», что означает белый зимний плащ с капюшоном черного цвета, который носили доминиканские монахи. С другой стороны, это название тьмы снаружи французских служителей в церкви и света внутри верхней одежды.

Кости Домино

Одно домино - это квадратная тарелка, вдвое превышающая ширину. Его верхняя поверхность разделена вертикальной линией. Каждая из двух одинаковых квадратных частей имеет 0-6 очков, а кости специальных наборов могут содержать до 16 очков. Нижняя часть костей пара. Камни Домино можно сделать из кости, металла, пластика, дерева.

В восточных странах существует около пятидесяти различных вариантов настольных игр... Вы даже можете увидеть цветовую версию, в которой цвет указывает иерархическую высоту слога. А оригинальные названия игры удивят вас своим романтизмом: «прыжок Газели «или» гвоздика в тумане». Многие интересные игры на основе домино относительно молоды, некоторые из них появились всего несколько десятилетий назад. Например, различные типы пасьянс игры.

Есть интересный факт, что у американских эскимосов есть очень похожая игра, в которой вместо тарелок используются фишки... На основании этого можно сделать вывод, что между американцами и китайцами существовала связь.

На самом деле существует множество версий о происхождении игры. Одно из самых интересных предположений состоит в том, что Домино было придумано священниками - доминиканцами, потому что их одежда была одноименной. А латинский перевод этого увлекательная игра, означающая обращение католиков к Господу Богу.

Игра Домино очень популярна во всех странах, к ней может заинтересоваться как ребенок, так и взрослый. Чтобы сделать хорошую игру интересной, необходимо знать историю ее происхождения.

МАЗМҰНЫ:

1.	Токпанова Зульфия Амангелдиевна	1
2.	Құмарова Айнаш Нұрболқызы	3
3	Болысбаева Алмагуль Балмухановна	5
4.	Байниязова Галия Мухтаровна	8
5.	Узақбаева Замзагул Аккалиевна	9
6.	Шорабекова Айгуль Садуахасқызы	11
7.	Садыкова Арыскул Наркозиевна	14
8.	Елбаева Марияш Калбаевна	19
9.	Шанбаева Айнур Ералиевна	21
10.	Бекбаева Маржан Мұсабекқызы	24
11.	Малтабарова Лаззат Бегайдаровна	26
12.	Аманова Гульжан Кенбаевна	28
13.	Рахметова Марфуга Насипкереевна	31
14.	Сейдахметова Сандугаш Султанбаевна	33
15.	Оразбаева Гулбибі Нәбіханқызы	37
16.	Қами Талжібек	40
17.	Турдалиева Мадина Серикбаевна	42